

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание

Четвърта извънредна сесия

36. заседание

София, понеделникъ, 17 февруарий 1919 г.

(Открито отъ подпрѣседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 4 ч. и 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Отъ 243 народни прѣдставители има записани 151. Има нужното число.

Обявявамъ засѣданието за открито.

(По списъка отсутствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Мехмедъ Джелалъ Абединъ, Георги п. Анастасовъ, Захари Ангеловъ, Константинъ Апостоловъ, Марчо Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Тефикъ х. Ахмедовъ, Иванъ Багаровъ, Милко Бечевъ, Стоянъ Бошковъ, Панко Вангеловъ, Иванъ Велчевъ, Георги Генковъ, Атанасъ Германски, Иванъ Гешовъ, Георги Голевъ, Василь Гулевъ, д-ръ Лазаръ Дагоровъ, Юрданъ Дечевъ, Димитъръ Джанкардашийски, Александъръ Димитровъ, Георги Димитровъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Христо х. Димитровъ, Василь Димчевъ, Тодоръ Димчевъ, Станчо Доневъ, Младенъ Златковъ, х. Юсуфъ Ибраимовъ, Сотиръ Календеровъ, Никола Калчевъ, Миле Каралеевъ, Василь Карапанджовъ, Илия Каратаневъ, Мехмедъ Кемалъ, Георги Кирковъ, Илия Кирковъ, Ангелъ п. Кировъ, Маринъ Ковачевъ, Радой Козаровъ, Андрей Коновъ, Иванъ М. Костовъ, Захари Кръстевъ, Янко Куцаровъ, Тодоръ Лукановъ, Коста Лулчевъ, Рашко Маджаровъ, Григоръ Маджунковъ, Стефанъ Маунафовъ, Яковъ Матакиевъ, Хафузъ Сали Мехмедовъ, Тодоръ Митевъ, Велю Недѣлковъ, д-ръ Юрданъ Нейковъ, д-ръ Василь Нейчевъ, Никола Ненцовъ, Тодоръ Ноевъ, Петъръ Панайотовъ, Методи Петровъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Христо Г. Поповъ, Тотю Продановъ, д-ръ Еню Разпоповъ, д-ръ Василь Радоулавовъ, Коста Ранковъ, Юрданъ Рашевъ, Едхемъ Рухибей, Сабри бей Салимовъ, Аврамъ Свиначевъ, Коста Сидеровъ, Иванъ Симеоновъ, д-ръ Фоти Симеоновъ, Христо Славейковъ, Нено Станевъ, д-ръ Никола Стойчевъ, Пою Табаковъ, Константинъ Торлаковъ, Каменъ Тшовъ, Якимъ Ушевъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, Ненко Храновъ, Талътъ х. Хюсеиновъ, Хюсни Хюсеиновъ, Стоянъ Чешмеджиевъ, Панайотъ Чорбаджиевъ, Атанасъ Черневъ, х. Махмудъ Шукриевъ, Юрданъ Юрдановъ и Юмеръ х. Ибрямовъ)

Съобщавамъ на Народното събрание, че народниятъ прѣдставителъ г. Щерю Атанасовъ не е могълъ да присѣдствува на засѣданията отъ 12 до 15 того по причина на труднитѣ съобщения и моли да му се смѣтне това врѣме като разрѣшенъ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Сжщо така народниятъ прѣдставителъ г. Михаилъ Аврамовъ, прѣдъ видъ на прѣкъснатитѣ съобщения по желѣзницитѣ, моли да му се смѣтне отсутствието отъ за-

сѣданията на 12 и 14 т. м. като прѣкарано въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Стоянъ Божковъ съобщава, че по нѣмане на влакове не можалъ да дойде; моли да му се разрѣши 10 дни отпускъ, считанъ отъ 11 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

А. Ботевъ: 10 дни ли нѣма влакове?

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Народниятъ прѣдставителъ г. Василь Димчевъ, по важни причини, моли да му се разрѣшатъ 5 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката, Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Младенъ Златковъ моли да му се разрѣши отпускъ за 17, 18^{ти} и 19 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Георги Кирковъ като прѣдставя надлежното медицинско удостовѣрение отъ болницата „Червенъ Кръстъ“, моли, на основание на това удостовѣрение, да му се даде двумѣсеченъ отпускъ, считанъ отъ 12 февруарий. Които сж съгласни да се разрѣши на г. Киркова исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Иванъ М. Костовъ, моли да му се разрѣши 20 дни отпускъ по болестъ, за което праща медицинско свидѣтелство. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Илия Н. Кирковъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 5 дни отпускъ, считанъ отъ 17 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Бургазкийтъ народенъ прѣдставителъ г. Маринъ Ковачевъ моли да му се разрѣши 10 дни отпускъ, считанъ отъ 11 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Плѣвенскийтъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Колевъ съобщава, че по уважителни причини не можелъ да се яви на засѣданията на 12 и 14 т. м., и моли да му се счита отсутствието като прѣкарано въ отпускъ. Понеже се е ползувалъ само съ три дни отпускъ и понеже иска само три дни, прѣседателството му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставителъ г. Лазаръ Лазаровъ, поради прѣкъснатитѣ съобщения, не е могълъ да присѣдствува на 12 и 14 того. Моли да му се счита отсутствието като

прѣкарано въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Плѣвненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Лукановъ, по важни домашни причини, моли да му се разрѣши 8 дни отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Коста Лулчевъ съобщава: „Поради падналитѣ напоследѣкъ снѣгове пштищата по нашия край сж непроходими“ и моли 10 дни отпускъ, считанъ отъ 15 того. Не се е ползувалъ съ никакъвъ отпускъ и прѣдседателството му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставителъ г. Григоръ Маджунковъ моли 10 дни отпускъ по болестъ. Които сж съгласни да му се разрѣши, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Яковъ Матакиевъ, по причина на серьезно заболяване, моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 11 до 15 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

„По болестъ, удостоверена съ медицинско свидѣтелство, моля дветеѣленъ отпускъ отъ 10 того“ — телеграфа ломскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Митевъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Христо Марковски, по причина на лошото врѣме, моли и той, отсъствията му на 12, 13 и 14 да му се считатъ като прѣкарани въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Тодоръ Ноевъ моли да му се разрѣши 6-дневенъ отпускъ по болестъ. Понеже се е ползувалъ само съ 5 дни, прѣдседателството му разрѣшава искания отпускъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Йорданъ Нейовъ отъ Сливенъ моли, вслѣдствие на заболяване, да му се разрѣши 15 дни отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Никола Ненчевъ моли, по болезнени причини, да му се разрѣши 10 дни отпускъ, считанъ отъ 11 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Велю Недѣлковъ, поради нередовността на влаковѣтъ и голѣмата зима, моли да му се разрѣши 15 дни отпускъ, считанъ отъ 17 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Русенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Колю Недѣлковъ, поради затрудняване на желѣзнопѣжната линия отъ снѣговетѣ, отсъствувалъ отъ 11 до 14 т. м. и моли да му се счита това врѣме като прѣкарано въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Съобщавамъ на Народното събрание, че е постѣпило питане отъ народния прѣдставителъ г. Занковъ, отправено къмъ г. министра на финанситѣ, което се отнася до нѣкаква си контрабанда на търговеца Алкалай и подполковникъ Ковачевъ. Това питане ще се изпрати до надлежния министъръ, съ молба да отговори.

Постѣпило е прѣдложение отъ народнитѣ прѣдставители д-ръ Н. Сакаровъ, д-ръ В. Молдовъ и Стоянъ Омарчевски, за прибавяне на новъ прѣходенъ членъ къмъ чл. 127 отъ закона за народното просвѣщение. Въ прѣдложението се иска слѣдното: (Чете) „Първо. Да се освободятъ отъ кандидатски теоритико-практически изпитъ всички волнонаемни учители съ редовно легализиранъ дипломъ, но свършили университета слѣдъ 1912 г. и участвували въ балканската или европейската войки. Второ. Да се освободятъ отъ държавенъ теоритико-практически изпитъ и по-нататѣшенъ стажъ всички учители съ редовно легализиранъ дипломъ, които мобилизацията на 10 септемврий 1915 г. завари като стажанти, но постѣпили и прѣкарвали извѣстно врѣме въ редовѣтъ на войската слѣдъ 10 септемврий 1915 г.“ и т. н. Това прѣдложение, подписано отъ надлежното число народни прѣдставители, ще бжде напечатано и раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и турено на дневенъ редъ.

Съобщавамъ сжщо така на Народното събрание, че въ жбота е постѣпило едно заявление отъ г. г. Димитъръ Недѣлковъ, Иванъ Колевъ, Хино Христовъ и Атанасъ Гайдаджиевъ отъ една страна, а отъ друга страна Марко Из. Турлаковъ, Недѣлко Георгиевъ, Григоръ Из. Бояджиевъ и Найдентъ Комановъ — вторитѣ четирима законно избраници и утвърдени за народни прѣдставители отъ групата на българския земеделски народенъ съюзъ, а първитѣ като допълнителни (замѣстници), съ слѣдното съдържание: (Чете)

„Г. прѣдседателю! Извѣстно Ви е, че поради една незаконно утвърдена присѣда вторитѣ четирима отъ насъ, членове на земеделската парламентарна група бѣха взети отъ Народното събрание прѣзъ октомврий 1916 г., хвърлени въ затвора и по разпоредба отъ бюрото на Камарата замѣстени отъ първитѣ четирима. Тая неправда, по рѣшение на Главния военнo-касационенъ сѣдъ, е вече отмѣнена и поправена — присѣдата е призната за невлѣзла въ законна сила. Слѣдователно, като законни избраници на Българския земеделски народенъ съюзъ, тѣ трѣбва да се явятъ въ Камарата и заематъ мѣстата си. Поради това съобщаваме Ви, че ние първитѣ четирима души: Димитъръ Недѣлковъ, Иванъ Колевъ, Хино Христовъ, Атанасъ Гайдаджиевъ, като замѣстници и допълнително повикани на мѣстото на незаконно отстраненитѣ, отъ тоя частъ напущае заеманитѣ досега тѣхни мѣста, които тѣ слѣдва да си заематъ.“

Молимъ, вземете актъ отъ настоящето ни съобщение. Сжщо така послѣдва друго едно заявление отъ г. Ганчо Георгиевъ и отъ г. Александъръ Стамболийски, което има сжщото съдържание.

Държа да съобща на Народното събрание, че и двѣтъ заявления сж подписани, първото само отъ четирима народни прѣдставители, именно отъ г. г. Марко Турлаковъ, Недѣлко Георгиевъ, Григоръ Бояджиевъ и Найдентъ Комановъ, а второто само отъ г. Стамболийски. Тѣзи господа, които казватъ въ заявлението си, че напущатъ постовѣтъ си, значи, че подаватъ оставката си, подписитѣ имъ не фигуриратъ. Азъ помолихъ господа лично, въ качеството ми на прѣдседателствующъ, да ги питамъ, какво значи това; тѣ ми заявиха, че не сж съгласни да си подадатъ оставката. Слѣдъ това днесъ подиръ обѣдъ биде подадено отъ г. Марко Турлаковъ едно съобщение, въ което казва: (Чете)

„На 21 октомврий 1916 г. бѣхъ взетъ отъ Събранието и по една незаконно утвърдена присѣда бѣхъ държанъ въ затвора до края на м. септемврий 1918 г. Понеже съ рѣшението си отъ 9 декемврий с. г. Главниятъ военнo-касационенъ сѣдъ изправи тая неправда — призна, че е нарушенъ закона и че присѣдата не е въ сила, то слѣдва, че моитѣ качества на народенъ прѣдставителъ не сж отнети. Поради това съобщавамъ Ви, че днесъ наново заемамъ мѣстото си въ Камарата, което несправедливо ми бѣ отнето.“

Прилага и едно удостоверение.

Понеже бюрото не се счита за компетентно да разрѣши само този въпросъ, то азъ моля Народното събрание да се съгласи този въпросъ да бжде сложенъ на първо разискване за слѣдующето засѣдание, ако искате, когато Народното събрание ще трѣбва да се произнесе, а именно, първо, когато лицата, които сж замѣстили отстранени по една или друга причина народни прѣдставители и сж дошли тукъ по поканата на бюрото на Камарата и по силата на избирателния законъ, не желаятъ да напущатъ мѣстото си, може ли бюрото да ги застави да извършатъ това; и, второ, въ случай, че Камарата рѣши, че тѣзи господа трѣбва да напущатъ — трѣбва, разбира се, да се произнесе Камарата — дали, съгласно закона, се замѣстватъ съ послѣдующитѣ въ листата или Събранието ще поиска да се замѣстятъ съ тия, които сж били отстранени.

Ако Народното събрание е съгласно съ тази моя молба да бжде сложенъ на разискване този въпросъ въ слѣдующето засѣдание, на пръвъ дневенъ редъ, моля, да си вдигнете ржката. Болшинство.

Слѣдъ това съобщавамъ, че г. министъръ Костурковъ е готовъ и желае да отговори на питането на г. Пешева. Има думата г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Моето питане е относително причинитѣ, по които нашиятъ Университетъ бѣше закритъ въ първия семестъръ на миналата година. Кой сж причинитѣ, по които той бѣше закритъ — това е моето питане.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ Костурковъ.

Министъръ С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ отговоръ на питането на народния прѣдставителъ г. Пешевъ има да кажа, прѣди всичко, че Университетътъ прѣзъ първия семестъръ на текущата учебна година, зимниятъ семестъръ, не е закритъ, а бѣха само прѣустановени занятията. Защо сж прѣустановени занятията и защо презъ цѣлия семестъръ не бѣха подновени, това е собствено въпросътъ. Тѣй трѣбваше да бжде поставено питането.

Вие знаете, че пръвз миналата финансова година, пръвз есенята, по рѣшение на санитарната власт, бѣха прѣкратени за неопрѣдѣлено врѣме занятията въ всички учебни заведения въ София поради заразителнитѣ болести, които бѣха се явили и обхванали голѣма часть отъ населението, особено тѣй нарѣчената „испанска инфлуенца“ — чумата. Тогава бѣха прѣкратени по сѣщата причина и занятията въ Университета. На 10 ноември Централниятъ хигиенически съвѣтъ, съ писмо подъ № 3846 съобщилъ на министерството, че здравословното състояние на гр. София позволява вече да се започнатъ занятията въ разнитѣ учебни заведения, обаче при условие всички училища да бѣдатъ прѣгледани отъ санитарната власт, да бѣдатъ почистени, измазани, дезинфекцирани и т. н. Отъ 10 ноември до 15 сѣщи азъ чакахъ да видя да се отворятъ всички училища, а слѣдователно да се захванатъ занятията и въ Университета. Понеже виждахъ, че занятията въ Университета не се захвататъ, отправихъ писмо № 18202 до ректора на сѣщия Университетъ, съ което питахъ: защо не сѣ захванати и не се захвататъ учебнитѣ занятия? Ректорътъ съ писмо № 7581 отъ 25 сѣщия мѣсець ноември отговаря, че занятията не сѣ захванати и кога ще се захванатъ не е извѣстно, защото нѣма гориво. Въ писмото, между другото, се казва, че университетскитѣ зали се отопляватъ съ камени вѣглища, каквито нѣма,...

Д. Кьорчевъ: Ами театритѣ?

Министъръ С. Костурковъ: Моля Ви се. — ... а само извѣстни зали — защото вие знаете, че университетскитѣ зали сѣ нѣколко, лекциитѣ се четатъ въ много помѣщения — само нѣкои отъ помѣщенията се отопляватъ съ дърва; дървата, обаче, които сѣ на разположение на университетската управа, сѣ толкова малко, че тѣ едва стигатъ за канцеларията, за библиотеката и за онѣзи зали, въ които се пазятъ материяли цѣни, които, държани безъ опрѣдѣлена температура, ще се развалятъ; заради това, за да се спестятъ дървата, университетската управа намира, че не е възможно да се захванатъ занятията дотогава. докогато не се набавятъ дърва или каменни вѣглища.

По поводъ на питането на народния прѣдставителъ г. Пешевъ наново писахъ до ректората, като питахъ, какво сѣ направило, слѣдъ като сѣмъ писалъ пръвз м. ноември, за да набавятъ дърва. Разбира се, че сѣ направеното само изпълнихъ дълга си. Отъ ректора ми се отговори, че сѣ взети мѣрки да се набавятъ дърва, обаче отказали се прѣдприемачитѣ едни слѣдъ други и не могли да сполучатъ да намѣрятъ човѣкъ, който да достави дърва, обаче най-послѣ намѣрили лице, което се заело и което отчасти доставя дърва; но понеже е останало твърдѣ малко врѣме отъ зимния семестъръ, не ще може да бѣдатъ започнати лекциитѣ само за нѣколко дена до края на този семестъръ, а отъ началото на лѣтния семестъръ ще бѣдатъ четени редовно.

Ето, прочее, причината, по която пръвз зимния семестъръ на Университета не сѣ четени лекциитѣ — липсата на горивенъ материялъ.

Азъ имамъ да добавя само едно нѣщо, че тая липса не е само до Университета. Маса отъ гимназиитѣ и прогимназиитѣ тукъ и основнитѣ училища, маса отъ народнитѣ училища и отъ гимназиитѣ и прогимназиитѣ въ разнитѣ части на държавата, въ градове и села, нѣмаха занятия пръвз извѣстно врѣме на текущата зима поради сѣщата причина — липса на гориво. Своеврѣменно сѣмъ направилъ отъ своя страна, онова което бѣхъ длъженъ да направя; обаче тогава, когато отъ всѣкъдѣ ми се отговаряше: „Нѣмаме възможность да намѣримъ дърва и да купимъ“, азъ бѣхъ и сѣмъ безсиленъ да направя повече. Защото не мога да се наема да доставя дърва нито за едно учебно заведение. Прѣди всичко, това не е мой дългъ. Азъ искамъ, азъ наказвамъ тогава, когато виждамъ, че не сѣ взети мѣрки, за да се набавятъ дърва, гориво изобщо, на дадено учебно заведение, но повече отъ това не мога да направя.

Ето, това имамъ да отговоря на питането на народния прѣдставителъ г. Пешевъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Моето питане не бѣше отправено съ цѣлъ да нападна г. министра на народното просвѣщение и да го обвиня въ нѣкоя небрѣжност. Но азъ направихъ това питане, за да се констатира въ Народното събрание, че въ нашата държава първото

и най-висше учебно заведение прѣустановява занятията си поради липса на гориво въ сѣщото това врѣме, когато всички увеселителни заведения въ страната и въ столицата прѣзобилно сѣ снабдени съ гориво.

Х. Кабакчиевъ: Всичкитѣ театри.

П. Пешевъ: Искамъ да се констатира отъ Народното събрание дождѣ е достигнала небрѣжността на извѣстнитѣ, да ги нарѣчемъ, автономни учрѣждения, каквото е академическиятъ съвѣтъ и ректоратътъ, да изоставятъ безъ учение повече отъ 4 хиляди младежи само по липсата на гориво въ сѣщото това врѣме, когато всѣка вечеръ повече отъ 10 хиляди души прѣкарватъ въ веселба въ разни увеселителни заведения съ отопление.

В. Коларовъ: Весела България!

П. Пешевъ: Повтарямъ, че никакъвъ укоръ не отправямъ на министра на народното просвѣщение, а той и ние всички трѣбва да отправимъ тоя укоръ къмъ онуй автономно учрѣждение — академическиятъ съвѣтъ — което сѣ всичко друго се занимава, но не и съ учрѣждението, което му е повѣрено да управлява и да рѣжководи. (Рѣжко-плѣскане отъ либералитѣ)

Министъръ С. Костурковъ: Моля, г. прѣдседателю, дайте ми думата.

Г. Серафимовъ: За защита на ректората, нали?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Имате думата, г. министре.

Министъръ С. Костурковъ: По поводъ думитѣ, изказани отъ народния прѣдставителъ г. Пешевъ, имамъ да забѣлѣжа само това, че ректоратътъ и академическиятъ съвѣтъ не се е занимавалъ съ всичко друго освѣнъ сѣ своята работа; той се е занимавалъ съ въпроситѣ, които сѣ отъ негова компетенция. Азъ откогато сѣмъ министъръ е така. Какво е било по-рано, когато е билъ министъръ г. Пешевъ, това не зная. Но туй, което е, азъ сѣмъ длъженъ да го констатирамъ, не за да защита академическия съвѣтъ или ректората, а за да констатирамъ истината, че хората сѣ се потрудили да набавятъ гориво — това констатирахъ — а че не сѣ могли да набавятъ, то е другъ въпросъ. Азъ ще ви кажа и друго, че има и други учрѣждения, министерства, които нѣмаха гориво.

П. Паскалевъ: Гимназии, напримѣръ.

Министъръ С. Костурковъ: Не само гимназии, но министерства. А че по контрабанденъ начинъ сѣ доставили гориво увеселителнитѣ заведения на десеторно по-голѣми цѣни, то е вѣрно, но и друго ще кажа: недѣйте укорява само току-така по този случай академическия съвѣтъ или управата на Университета, а укорете цѣла България, която се е обърнала на контрабандно гнѣздо, защото не зная между всички тукъ кой е останалъ чистъ въ това отношение.

Отъ либералната група: А-а-а!

Г. Серафимовъ: България днесъ се управлява отъ васъ. Ако е корумпирана, вие сте виновнитѣ. Цѣла България била такава корумпирана! Единъ министъръ не може да каже това. Ако България е корумпирана, вие сте причината. Избѣсете контрабандиститѣ, изчистете България отъ тѣхъ, но единъ министъръ не може да казва това. Хубава работа! Цѣла България укорявате.

Министъръ С. Костурковъ: Разбира се. Когато поkwарата е сѣяна съ течение на дълго врѣме и е пустнала дълбоки корени въ цѣлото наше общество, когато, вмѣсто да помогне на властта и на нейнитѣ агенти въ прѣслѣдваването на контрабандата и незаконността, голѣма часть отъ това общество съдѣйствува съ личнитѣ си дѣла за разпространяването на тая контрабанда и на противозаконността, азъ не зная сме ли въ правото си, г. г. народни прѣдставители, да отправяме по такъвъ случай укоръ къмъ единъ академически съвѣтъ. Ето, това е истината по въпроса.

Г. Серафимовъ: Това е резултатъ на блоковото управление, г. Костурковъ!

Министър С. Костурков: Недѣите укорява управлението. Това е резултатът на васъ всички ви тамъ; вашъ резултатъ е.

Г. Серафимовъ: Всѣкога ще има такава спекула.

Министър С. Костурковъ: Вие сѣхте бури, ние жънемъ вѣтрове за васъ.

И. Януловъ: (Къмъ Г. Серафимовъ) Не Ви е срамъ!

Г. Серафимовъ: Орелъ, ракъ и щука — такава сполука.

Министър С. Костурковъ: Азъ съжалявамъ, че повдигатъ въпросъ, който ще ни заведе далечъ, ако започнемъ да се обясняваме по него сега. Не му е времето сега.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Пристъпваме къмъ разглеждане въпроситъ, поставени на дневенъ редъ. Първа точка е второ четене на законопроекта за данѣка върху печалбитъ. Понеже разискванията по първия членъ отъ тоя законопроектъ се свършиха, пристъпваме къмъ гласуването му.

Г. Данаиловъ: Моля едно обяснение по първия членъ, г. прѣдседателю.

Х. Гендовичъ: Г. прѣдседателю! По чл. 1 азъ два пѣти искахъ думата онзи день.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Гендовичъ! Прѣстанете да занимавате Народното събрание съ Вашата личностъ. Искахте думата, записахъ Ви; дадохъ Ви я, викахъ Ви 7 пѣти, но Васъ Ви нѣмаше.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Г. прѣдседателю! Членътъ бѣше прочетенъ, обаче стана необходимо да се каже една дума. Нѣкои запитваха дали се подразбиратъ въ двата пункта на чл. 1 само данѣкоплатци, които сѣ отъ категорията на тия, плащали данѣкъ занятие за извѣстно занятие по силата на закона за данѣкъ върху занятията, или се подразбиратъ и други, които не сѣ били подъ тоя законъ, но които по единъ или другъ начинъ сѣ извършвали нѣкаква работа, особено спекулативна, на борсата открита или закрыта, въ кафенетата, съ цѣнни книжа и т. н. Трѣбва да ви заявя, че комисията, като постави текста съ тия думи тукъ въ първия пунктъ на чл. 1, съ пълни обяснения, тѣкмо разбираше, че никога не изключва нито по съсловие, нито по стопанство, нито по начинъ на извършване занятieto или каквато и да е работа, отъ която се реализиратъ печалби, които фискалната властъ съ своитъ органи може да намѣри, да открие и да обложи.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Азъ сжщото обяснихъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г-да! Слѣдъ това обяснение, дадено отъ г. докладчика, ще пристѣпимъ къмъ гласуването на чл. 1 отъ законопроекта за данѣка върху занятията. Които сѣ съгласни да се приеме чл. 1, както се прочете, и сѣ обясненията, които даде г. докладчикътъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

П. Пешевъ: Прѣдложение нѣмаше ли по чл. 1, г. прѣдседателю?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По чл. 1 нѣма никакво прѣдложение.

Н. Шишковъ: Какъ да нѣма прѣдложение?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По чл. 1 нѣма прѣдложение.

Н. Шишковъ: Прѣдложението е у г. Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Прѣдложението на г. Дойчинова е у г. прѣдседателя. Слѣдъ обясненията, които направи г. докладчикътъ, азъ смѣтамъ, че прѣдложението на г. Дойчинова се помѣства въ чл. 1.

Нѣкой отъ либералнитъ групи: Не е вѣрно.

Г. Данаиловъ: Моля! Той искаше друга, по-широка редакция, но слѣдъ това, което се обясни за сдѣлките вънъ отъ борсата и за хората, които не сѣ упражнявали

никакво занятие, неговото искане влиза тукъ. Но прѣдложението му не е у мене; то е въ г. прѣдседателя.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля Ви се, тукъ нѣма прѣдложение. Има само обясненията на г. докладчика. Г. Дойчиновъ заяви, че ще прави прѣдложение, но тукъ го нѣма.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 2. Подъ печалби, които се облагатъ съ данѣкъ по тоя законъ, се разбиратъ:

1. За отдѣлнитъ (физическитъ) лица: разликитъ между добития отъ тѣхъ приходъ прѣзъ годината, за която се опрѣдѣля данѣкъ, и приходътъ прѣзъ 1914 г., или ако това пожелае данѣкоплатецътъ, срѣдниятъ приходъ прѣзъ годинитъ 1912, 1913 и 1914;

2. За дружествата: разликитъ между реализирания прѣзъ военната балансова година, за която се опрѣдѣля данѣкъ, приходъ, изчисленъ споредъ търговския законъ и редовното търговско смѣтководство, и прихода прѣзъ балансовата година 1914, или, ако това пожелае данѣкоплатецътъ, срѣдниятъ приходъ за прѣзъ послѣднитъ петъ прѣдшествующи 1 януарий 1915 г. балансови години, безъ най-добрата и най-лошата;

З а б ъ л ѣ ж к а. Нормалната печалба не може да бѣде по-малка отъ прѣдвидената въ чл. 24.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По чл. 2 има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Когато се гласува законопроектътъ на първо четене, тогава помнете много хубаво, че съ съгласието на правителството и на Народното събрание, общитъ бѣлѣжки, които имаше да се направятъ по този законопроектъ, останаха да се направятъ, когато ще го гледаме на второ четене. Азъ не рачихъ да взема думата, по чл. 1, защото приехме, че всѣки, който има да прави общи бѣлѣжки по законопроекта, да може да ги направи при който членъ той намѣри за добръ. И затуй счетохъ за нужно моитъ общи бѣлѣжки, които ще кажа по законопроекта, да ги направя при гласуването на чл. 2. Разбира се, когато се правятъ общи бѣлѣжки при второ четене, тѣ не мѣгатъ да бѣдатъ тѣй подробни, както, когато се говори по принципъ по законопроекта, и заради това азъ ви заявявамъ, че нѣма да бѣда тѣй подробенъ въ обсъждането на законопроекта по принципъ, както това бихъ направилъ, ако бѣхме говорили, когато той се гласуваше на първо четене. Тѣй че сега ще кажа само нѣколко общи бѣлѣжки, като оставямъ да кажа частнитъ си бѣлѣжки по нѣкои членове тогава, когато ще се гласуватъ тия членове.

Въ моитъ общи бѣлѣжки ще се стремя не къмъ това да се отхвърли законопроектътъ, защото бързамъ да заявя, че нашата група е по принципъ за законопроекта, по принципъ, както това го заявихме, когато се гласува на първо четене законопроекта. Тѣзи бѣлѣжки, които азъ ще кажа, ще иматъ за цѣль, ако това е възможно, да постигнатъ смекчаване разпоредженията на нѣкои членове отъ законопроекта. Тамъ, дѣто азъ мисля, че извѣстни членове на закона сѣ много строги и налагатъ по-голяма тежестъ на данѣкоплатцитъ, отколкото би трѣбвало да се наложи, азъ ще си изкажа мнѣнието, че тѣзи членове трѣбва да бѣдатъ смекчени. Така щото, повтарямъ пакъ, че ние по принципъ сме били и сме за законопроекта, но считаме, че има извѣстни членове, които въ интереса на работата би трѣбвало да прѣтърпятъ извѣстни измѣнения въ смисълъ на тѣхното смекчаване. Защо това трѣбва да стане така?

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Въ чл. 2 прѣдлагате ли измѣнение?

К. Панайотовъ: Ще прѣдлага. — Азъ мисля, че най-лошата страна на този законопроектъ е тази, дѣто той се гласува много късно, дѣто той се гласува вече съ обратна сила...

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Това, за жалостъ, е вѣрно.

К. Панайодовъ:... и дѣто ще се прилага къмъ едни дѣйствия на гражданитъ, които сѣ извършени въ миналото. Общиятъ принципъ приетъ въ правото, въ всичкитъ му отдѣли, за да се избѣгнатъ несправедливоститъ и неоправданоститъ, е, че законитъ не трѣбва да иматъ обратна сила. Не само гласуванитъ закони не трѣбва да иматъ обратна сила, но и не трѣбва да се създаватъ закони съ обратна сила. Защото, ако отговорността на единъ гражданинъ за не

говитъ дѣйстви трѣбва да се състои въ извѣстни неприятни за него послѣдствия, прѣдложението е, че извѣстенъ законъ е сѣществувалъ, извѣстна юридическа норма е сѣществувала, и понеже тя е била задължителна за всѣкиго, той е билъ длъженъ да се съобразява съ нея. Ако гражданинътъ не се е съобразилъ съ сѣществующата норма, той трѣбва да тегли неприятнитъ послѣдствия, сѣществующи като санкция въ закона за приложението на тази норма. И когато ние виждаме, че се създава единъ законъ, за да се приложи къмъ дѣйстви, извършени въ миналото, прѣди неговото сѣществувание, трѣбва да признаемъ, че онзи принципъ, който сѣществува въ обществения и който налага отговорността за нарушението на законитъ, въ случая е непомръвнитъ, въ случая той е нарушенъ. Нѣма съмнѣние, че законодателното тѣло, когато поиска, може да направи каквото ще законъ, слѣдователно, то, ако иска, може да направи единъ законъ, на който да даде и обратна сила. Ако законодателното тѣло счете, че извѣстна мѣрка може да бѣде приложена справедливо, правилно, даже за дѣйстви, които сѣ извършени въ миналото, може да я създаде, но въ това отношение то трѣбва да бѣде извънредно прѣдпазливо и законъ, който създава, да го създаде въ една ограничителна форма, за да не може той да причинява неправди и несправедливости. Такъвъ единъ законъ трѣбва да бѣде създаденъ само тогава, когато е очевидно, че може да прѣнесе една полза на общото благо, безъ да нарушава частнитъ блага на гражданитъ. И законодателното тѣло, като се рѣши да приеме единъ такъвъ законъ, трѣбва да го създаде така, щото като служи той на общото благо, да не нарушава частнитъ блага на гражданитъ. Слѣдователно, въ случая, г. г. народни прѣдставители, като ви заявявамъ, че ние сме по принципъ за законопроекта, менъ ми се струва, че трѣбва да вземемъ всички онѣзи мѣрки, които сѣ необходими, за да гарантираме гражданитъ изобщо, които и да бѣдатъ тѣ, отъ неправди и ощетявания на тѣхнитъ права и интереси.

Азъ ще направя само нѣколко бѣлѣжки по онѣзи членове, които считамъ най-сѣществени и които, по моему мнѣние, би трѣбвало да прѣтърпятъ извѣстни измѣнения. Прѣди този законопроектъ положението бѣше и е слѣдующето. Всѣки гражданинъ, когато е работилъ своето занятие, когато е добавилъ извѣстни печалби, той не е знаелъ, че ще дойде врѣме, когато отъ него ще искатъ да плати половината, а може би и 60% отъ тѣхъ нарѣчената свръхпечалба. И заради това този гражданинъ, който е могълъ да спечели нѣщо повече, отколкото е печелилъ въ миналото, той бѣше и свободенъ да похарчи повече, отколкото е харчилъ въ миналото. Да взема единъ примѣръ. Единъ докторъ на медицината по-рано е печелилъ сумата 15 хиляди лева и въ зависимостъ отъ тази печалба той е харчилъ сумата 10 или 12 хиляди лева, и му е оставала една чиста печалба отъ 3 до 5 хиляди лева. Ако допустимъ, че той прѣзъ военнитъ години, които се приема, че сѣ създали условия за по-големъ печалби, е печелилъ не вече 15, а 30 хиляди лева, не е ли близо до ума да се допусне, че този човѣкъ ще си е позволилъ да похарчи за своето обдържане не вече 10 или 12 хиляди лева, а 20, пъкъ може би и 25 хиляди лева и, слѣдователно, неговата чиста печалба да остане не 20 или 18 хиляди лева — като се вземе приходъ отъ 30 хиляди лева, а разходъ 10 или 12 хиляди лева — а 5 хиляди, та най-много 6 или 7 хиляди лева. Пита се тогава: справедливо ли е при туй положение на работата, като констатираме, че този човѣкъ по-напрѣдъ е получавалъ приходъ 15 хиляди лева, а сега получава 30 хиляди и като му намалимъ само съ 6 хиляди лева свръхпечалбата, да кажемъ, че той има свръхпечалба повече отъ 10 хиляди лева, отъ която би трѣбвало да плати воененъ данѣкъ? Очевидно е несправедливо и азъ не мисля, че ще се намѣри нѣкой да отговори: да, справедливо е. Но това не е само съ доктора. Това може да бѣде съ занаятчията, съ земледѣльца, може да бѣде и съ търговеца. Ако единъ търговецъ по-напрѣдъ е печелилъ 20 хиляди лева, а е харчилъ 15 хиляди, прѣзъ войната, ако е спечелилъ 50 хиляди лева, близо до ума е, че той си е позволилъ да похарчи вече не 15 хиляди, а 30 хиляди лева, и че ако ние вземемъ за мѣрка само приходитъ му — стария и новия — очевидно, че бѣдемъ несправедливи. Сѣщото ще бѣде и съ земледѣльца. Азъ не правя абсолютно никакво заключение за никое занятие. Психологията на човѣка е такава, общественитъ отношения сѣ такива, че когато единъ човѣкъ види, че той има възможность да печели повече, той си позволява и да харчи повече. Слѣдователно, като мѣрка не трѣбва да служатъ само приходитъ, а трѣбва да се взематъ прѣдъ видъ и разходитъ. Особено, г-да, това трѣбва да се каже по отношение къмъ индустрията, къмъ индустриалцитъ. Всѣки индустриалецъ прави разходи за

поддържане и за подобрѣние на своята индустрия, въ зависимостъ отъ неговитъ печалби. Ако печалбата му едва достигна да си покрива разноснитъ и за лихви на вложения капиталъ, той нѣма да прави подобрѣния въ индустрията си, той ще се влачи, ще прави, ще струва, ще гледа само да си изкара разноснитъ и да добие поне единъ обикновенъ процентъ печалба отъ своя капиталъ. Ако, обаче, неговитъ печалби се увеличаватъ, ако тѣ отъ денъ на денъ ставатъ се по-големъ, естествено е, че и индустриалецътъ ще употребява повече пари за подобрѣние на индустрията си. И ако вие, г. г. народни прѣдставители, направите една провѣрка въ всички индустриални заведения, които сѣществуватъ у насъ, за тѣхната работа въ врѣме на войната, вие ще констатираме, че всички тия индустриални заведения, които сѣ имали възможность да добиятъ по-големъ печалба, отколкото въ мирно врѣме, прѣди войната, по-големъ частъ отъ нея сѣ вложили за подобрѣнието си. Пита се тогава: справедливо ли е, като констатираме, че тия индустриалци сѣ получили прѣзъ военнитъ години по-големъ печалба, отколкото прѣди тия години, да изискваме, щото тѣ да платятъ воененъ данѣкъ върху разликата отъ прихода, който сѣ имали по-напрѣдъ, и този, който иматъ сега. Очевидно не; очевидно е, че ако ние поставимъ така, ще бѣдемъ несправедливи, защото ние тогава ще вземемъ воененъ данѣкъ и отъ сумата, вложена вече въ индустрията, която сѣществува вече като капиталъ за индустриалеца. Щомъ е така, г. г. народни прѣдставители, явно е, че трѣбва извѣстни членове да прѣтърпятъ нѣкои измѣнения, които измѣнения да отстранятъ възможнитъ несправедливости, за които азъ току-що говорихъ.

Тѣй както законопроектътъ е прѣдложенъ, азъ намирамъ, че той ще поврѣди значително не само на индустриитъ, но изобщо на всички дружества, били тѣ акционерни или командитни, които сѣ работили прѣзъ това врѣме, когато не е сѣществувалъ този законъ, който сега ние ще приемемъ. Споредъ законопроекта, както виждаме, данѣкъ върху свръхпечалбата на дружествата се изисква даже за печалбитъ, които вече сѣ раздадени отъ тѣхъ за 1915, 1916, 1917 и 1918 г. Дружествата, които имаха печалби прѣзъ тия години, ги раздадоха. Ако тѣ сѣ въ размѣръ на нормалнитъ печалби, отъ тѣхъ, разбира се, нѣма да се иска данѣкъ върху свръхпечалбата. Ако, обаче, тѣзи дружества сѣ имали печалби по-големъ отъ нормалнитъ и сѣ ги раздавали, ще имъ се иска да платятъ за тѣхъ данѣкъ. Но пита се: отъ кѣдѣ ще платятъ тѣ този данѣкъ? Отъ печалбитъ или отъ капитала? Очевидно е, че отъ капитала, защото печалбата раздадена въ 1916 година, тя вече не сѣществува въ касата на дружеството, тя е отишла въ рѣцѣтъ на тѣзи, които сѣ имали право да я получатъ. Печалбата, раздадена въ 1917 г. — пакъ сѣщата работа, тя е отишла въ рѣцѣтъ на тѣзи, които сѣ имали право да получатъ за своитъ дѣлове извѣстна печалба; тя вече не сѣществува въ касата на дружеството. Ако вие ще искате дружеството да плати данѣкъ за тази печалба, очевидно е, че по отношение на него ще бѣде извършена една несправедливостъ, защото ще накарате дружеството да плати този данѣкъ не вече отъ печалбитъ, които то не притежава въ рѣцѣтъ си, но да го плати отъ своя капиталъ и, слѣдователно, да накрѣни съ това своя капиталъ. Ако дружеството има резерви, които би били достатѣчни да плати този данѣкъ, то въ резултатъ ще се намалятъ резервитъ на дружеството. Разбира се, самото намаляване резервитъ на едно дружество му врѣди, защото резервата е капиталъ, тя усилява капитала на дружеството, ако вие намаляте резервата, вие намалявате оборотния капиталъ на дружеството, слѣдователно, пакъ се явява една несправедливостъ. Но то не е толкова мѣчно. Обаче огромното болшинство отъ дружествата, споредъ този законъ, ще платятъ за минали години данѣка отъ капиталитъ си и, слѣдователно, ще накрѣнятъ цѣлостта на капиталитъ си. Би ли могло въ тѣзи случаи да се помогне нѣщо и, прѣди всичко, трѣбва ли да се направи нѣщо, за да се отстранятъ несправедливоститъ и накрѣненията на стопанската сила на всички индустрии и дружества или не? Азъ намирамъ, г. г. народни прѣдставители, че интересътъ, който държавата ще има отъ този законъ, ако по отношение на индустриитъ и дружествата той се приеме тѣй, както е прѣдложенъ, и не се направятъ нѣкои измѣнения, е много по-малѣкъ, отколкото е общественитъ интересъ да се запазятъ индустриитъ и дружествата отъ това накрѣнение на тѣхната стопанска сила. У насъ, г. г. народни прѣдставители, отдавна е възприетъ принципътъ, че държавата трѣбва да прави всички улеснения, да дава всички помощи за развитието на всички занятия и индустрии, а така сѣщо и на дружествата, защото силата на държавата се заключава въ силата на всички частни лица и друже-

ства, които работят и произвеждат. Тази война доказа по единъ най-нагледенъ начинъ, каква сила прѣдставляватъ за страната индустриитѣ. И ние видѣхме, че онѣзи държавни, които имаха най-силни индустрии, можаха най-много, най-добре да устоятъ противъ тая стопанствена пертурбация, която войната причини. У насъ въ България видѣхме, каква полза прѣнесоха онѣзи индустрии, които ние имаме и за които съществуваше законъ за насърчението имъ. Вземете, напр., захарната индустрия. Прѣдставете си въ какво положение щѣше да бѣде България, ако ние нѣмахме никакви захарни фабрики. Знаемъ, че отъ три години вече, а може-би и повече, отъ вънъ захаръ не пристига, съ твърди малки изключения. Малко захаръ постѣпи отъ Австрия и отъ Германия, малко захаръ постѣпи и отъ Украйна и не знаемъ на каква цѣна дойде захарътъ отъ Украйна. Прѣзъ течение на войната можахме да се продоволствуваме, и то съ голѣми мъжнотии и въ малки размѣри, съ оная захаръ, която се произвеждаше у насъ. Слѣдователно, трѣбва да отдадемъ справедливостъ на онѣзи хора, които наврѣмето сѣ били инициатори, за да се създаде захарната индустрия у насъ. И всичкитѣ помощи и жертви, които държавата е направила за насърчението на тази индустрия, не сѣ отили напразно, тѣ сѣ отишли въ полза на обществото. Азъ си спомнямъ колко наврѣмето се вдигаше гюрултия по едни субсидии, които се отпускаха на захарната индустрия, но сега ние видѣхме че благодарение на тази индустрия, можахме прѣзъ течение на войната да имаме поне едно малко количество захаръ.

Като се обърнемъ къмъ другитѣ индустрии, пакъ така сѣщо ще видимъ, че тѣ бѣха извънредно полезни за държавата и обществото въ течение на войната. Вземете текстилната индустрия въ Сливенъ, въ Габрово и другадѣ; само благодарение на нея ние можахме горѣ-долу да имаме облѣкло, въ много осѣждни размѣри, разбира се, за армията и за населението. Вземете кожената индустрия; само благодарение пакъ на тѣзи малки кожени фабрики, които имаме, можахме горѣ-долу да набавимъ кожени материи за войскитѣ и населението. Вземете сапунената индустрия, вземете желѣзната индустрия и т. н. Доказа се, прочее, безспорно, че индустриитѣ, които ние имаме, изиграха полезна роля въ течение на войната, и че, слѣдователно, помощитѣ и жертвитѣ, които държавата е правила за тѣхъ сѣ отишли въ нейна полза. Всички тѣзи индустрии, ако тѣ можаха да спечелатъ нѣщо повече, отколкото по-напрѣдъ, и ако тѣ закрѣпнаха въ течение на войната, менъ ми се струва, че здравиятъ разумъ, граждански и като на законодатели, трѣбва да продиктуватъ да не вземемъ едни мѣрки, които могатъ да накрѣпятъ тѣхната сила, а, напротивъ, да имъ дадемъ възможностъ и занаятѣ да закрѣпватъ сѣ повече и повече. Защото макаръ всички да сме увѣрени, че войната вече нѣма да има, обаче и въ мирно врѣме, тѣ ще бждатъ полезни за обществото и за държавата. Ние не знаемъ още кога ще настѣпи нормално положение за размѣната на прѣдметитѣ на индустрията и дали още дълги години ние нѣма да бждемъ принудени на първо мѣсто да се задоволяваме отъ произведенията на нашата отечествена индустрия.

Сѣщо така и всички дружества, били тѣ командитни или акционери, изиграха една полезна роля за държавата въ течение на войната, защото така се стекоха събитията слѣдъ почването на войната, че за каква да е търговия, за доставката на какви да е материи отъ странство изискваха се, първо, голѣми капитали и, второ, капитали броеви веднага, на самото мѣсто. До прѣди войната повечето отъ прѣдметитѣ севнасяха въ страната на кредитъ, когато можаха да доставятъ и едри и дребни търговци. Обаче съ почването на войната международната търговия се ограничи вече въ търговия съ пари, броеви при самата покупка, даже при самия ангажментъ на стокитѣ и материалитѣ. И ако ние бѣхме останали въ първото положение, безъ силни акционери или командитни дружества, много отъ стокитѣ, които влѣзоха, не можаха да влѣзатъ никакъ или, ако бѣха влѣзли, щѣха да влѣзатъ на много по-високи цѣни. Слѣдъ това — което е още по-важно — ако въ течение на войната ние можахме да внесемъ голѣми капитали отъ странство у насъ, вжтрѣ въ държавата, и съ това да улеснимъ нашето положение на международното тържище и да поддържаме и цѣната на нашия левъ, т. е. нашата валута, това се дължи пакъ и изключително на силнитѣ акционерни дружества. Думата ми е за тютюневата търговия на едро. Всеизвѣстно е, че ако въ България влѣзоха пари отъ странство, и то въ голѣмо количество, тѣ бѣха сумитѣ, които се платиха за нашитѣ тютюни. Извѣстно е пакъ, така сѣщо, че тѣзи суми, които влѣзоха, се разпрѣдѣлиха, както между търговцитѣ, които купуваха тютюнитѣ отъ производителитѣ, така сѣщо и между производителитѣ. Цѣната на тютюнитѣ, платена

на производителитѣ, бѣше извънредно голѣма: достигна до 30, до 35 даже и до 40 л. за килограмъ — цѣна, която никой пътъ никой производител не е могълъ да сънува. А всичкитѣ тѣзи огромни печалби отидоха у земеделѣското сѣсловие, специално у тѣзи, които работѣха тютюнь; чрѣзъ тѣхъ, разбира се, пакъ отидоха у онѣзи земеделѣци, които произвеждаха вина, храни и т. н., защото земеделѣцитѣ тютюнопроизводители, като имаха голѣми приходи отъ тютюня, не се стѣсняваха отъ друга страна да плащатъ голѣми суми на производителитѣ на храни, на добитѣкъ, на вина, на вълна и пр. Но повдигането цѣнитѣ на тютюня за производителитѣ се почна тогава, когато като конкуренти на частнитѣ търговци се явиха акционернитѣ дружества, тѣзи акционерни дружества закупили на голѣми цѣни тютюня и можаха да го продаватъ съ добра цѣна въ странство. Слѣдователно, паритѣ, които влѣзоха въ България и които надвишаваха милиардъ — приближаватъ, може-би, милиардъ и половина — отъ тютюнь, се дължатъ изключително на акционернитѣ дружества. Споредъ моето дълбоко убѣждение, ако слѣдъ затварянето на границата на Австрия и Германия за нашия тютюнь слѣдъ 1917 г. не послѣдва една криза за тютюневата търговия, не послѣдва едно обезцѣняване на нашитѣ тютюни, единичката причина е, че днесъ — заднесъ, съ твърди малки изключения, тютюнитѣ се намиратъ въ рѣцѣтѣ на акционернитѣ дружества, които разполагатъ съ голѣми капитали, не сѣ взели пари съ лихва за да бждатъ принудени часъ по-скоро да махнатъ тютюня отъ рѣцѣтѣ си, за да платятъ борчоветѣ, а можаха и още могатъ да задържатъ тютюня въ рѣцѣтѣ си, безъ да стане нужда да го прѣдлагатъ набързо, за да го обезцѣняватъ. Ако тютюневата търговия бѣше въ това положение, въ което се намираше до прѣди войната, азъ съмъ убѣденъ, вѣрвамъ така, както се вижда тукъ да говоря прѣдъ васъ, че щѣше да настѣпи една паника у търговцитѣ, които щѣха да започнатъ набързо да пускатъ тютюня отъ рѣцѣтѣ си и щѣхме да имаме единъ крахъ, една криза въ тютюневата търговия. Кризата или, по-вѣрно, затварянето на границитѣ за всѣкакъвъ износъ на нашия тютюнь датира отъ края на 1917 г. Отъ тогава и досега, може да се каже, че въ странство не е изнесенъ нито единъ килограмъ тютюнь. При все това, ние виждаме, че цѣната на тютюня се държи, и азъ съмъ увѣренъ, че ще се задържи, и съмъ увѣренъ, че ще може пакъ да се пласира въ странство на добра цѣна, слѣдъ като се отворятъ границитѣ и слѣдъ като имаме вече свободна търговия, само заради туй, защото се намира въ рѣцѣтѣ на силни кредитни укрѣждения. Не зная спомняте ли си или не — прѣдполагамъ, че си спомняте — че тукъ азъ, отъ тази трибуна, въ 1917 г. говорихъ противъ една мѣрка на дирекцията, която тя тогава прѣдприе, за да докара подобрение на нашата валута. Нейното желание бѣше да добие директенъ износъ или транзитъ прѣзъ Австрия или Германия за нашия тютюнь направо за Швейцария, Холандия, Швеция и за другитѣ неутрални държави. Тогава се повдигна една борба между нашата дирекция, отъ една страна, и прѣдставителитѣ на германското и австрийското правителства, отъ друга. Станаха нѣколко съвѣщания въ Министерството на финанситѣ, въ които имаше честта да бжда поканенъ и азъ. И тамъ имъ говорихъ, и тукъ говорихъ, въ Народното събрание, какво азъ считамъ, че борбата, която дирекцията поведе противъ мѣркатѣ на германското и австрийското правителства, е борба неразумна, че тя нѣма да докара повдигане валютата на нашия левъ, а може да ѝ попрѣчи. Защото азъ и тогава казахъ, че ние въ Швейцария и въ Холандия направо тютюнь не можемъ да продаваме; ние можемъ да го продаваме само при посредничеството на германскитѣ и австрийскитѣ синдикати, които иматъ здрави връзки въ неутралнитѣ държави и които винаги могатъ да влияятъ на тѣхнитѣ покупатели. И какво стана, г. г. народни прѣдставители? Германското и австрийското правителства се съгласиха да дадатъ транзитъ за нашия тютюнь и една партия тютюнь тогава излѣзе отъ България, тютюнь, който бѣше продала държавата, купи го единъ търговецъ — ако се не лъжа, Янко Икономовъ — но не знамъ дали и досега той е успѣлъ да го продаде. Защото когато имаме сношения съ Швейцария, допрѣди септемврийскитѣ събития, азъ зная, че той можа да продаде само една партия отъ него и я продаде на цѣни по-неизносни, отколкото прѣдлагаха тукъ германцитѣ и австрийцитѣ; втората партия още не бѣше продадъ; дали я е продадъ досега, не знамъ — хубаво ще бжде ако я е продадъ, защото иначе ще изгуби отъ нея. Но, въ всѣки случай, мѣрката, която тогава дирекцията взе, се указа неразумна, защото покупателитѣ отъ Швейцария и Холандия не идватъ тукъ, въ България, да купуватъ тютюня, а идватъ да го купуватъ австрийски и гер-

мански дружества и фабрики, които, като го вземѣха на добра цѣна у насъ, която бѣше напълно достатѣчна за насъ, една частъ отъ него пласираха въ Австрия и Германия, останалата частъ изнасяха въ Швейцария, Холандия и Швеция. Чрѣзъ това тѣ поддържаха отчасти своята валута, а косвено поддържаха и валютата на българския левъ, защото валютата на българския левъ въ течение на войната се управляваше отъ цѣната на марката и кроната. Но тогава дирекцията не послуша никого, тя взе мѣрките, които намѣри за добри, и по мое мнѣние причини една пакостъ на тютюневата търговия. Защото, веднага слѣдъ като германското и австрийското правителства се съгласиха да дадатъ транзитъ, тѣ създадоха тютюневата централа въ Дрезденъ съ законъ, споредъ който всѣки вносител на тютюнъ въ Германия трѣбваше да го депозира въ тази централа по извѣстни опрѣдѣлени цѣни; но слѣдъ това никой вече не е успѣлъ да купи и внесе тютюнъ, и това бѣше причината дѣто тютюнътъ отъ реколтата на 1917 г. остана неизнесенъ и досега.

Г. г. народни прѣдставители! Не само много отъ дружествата, но и частнитѣ търговци, почти всичкитѣ печалби, които реализираха въ течение на войната и които ние считаме за свръхпечалби, ги пласираха въ нови стоки, отъ които едни останаха на пѣтъ и неизвѣстно кѣдѣ сѣ, други останаха въ държавитѣ, въ които сѣ поржчани. И споредъ свѣдѣнията, които азъ имамъ, поржчкитѣ на стоки, направени въ Австро-Унгария и Германия и останали неизпълнени, възлизатъ на нѣколко стотици милиона. Какво ще станатъ тѣзи стоки, дали нѣкой отъ тѣхъ сѣ изгубени или не, дали тѣ могатъ да бждатъ получени тукъ слѣдъ като се склучи мирътъ или не, дали фабричитѣ ще се съгласятъ да ги отстъпятъ на първитѣ уговорени цѣни или не — никой не знае. Слѣдователно, е ли разумно, е ли справедливо да вземемъ ние да натоваримъ едни голѣми търговци, едни дружества акционерни или командитни съ данѣкъ върху една свръхпечалба, която тѣ вече нѣматъ въ рѣцѣтъ си въ пари, ами я иматъ пласирана въ стоки, сѣдбата на които още не е извѣстна? Азъ питамъ: това нѣщо разумно ли е, справедливо ли е? И отговарямъ: не. Ако е въпросъ само да говоримъ за печалбитѣ и ако е въпросъ само да налагаме данѣкъ върху печалбитѣ — добръ, да го направимъ. Но ако ние влѣземъ въ по-подробно обсъждане на работата и ако видимъ, че ние чрѣзъ този законъ може да наложимъ на търговцитѣ и акционернитѣ дружества едни тежести, които ще докаратъ накрънение на тѣхния капиталъ, тежести, които ще имъ бждатъ наложени не за едни печалби, които вече тѣ иматъ въ рѣцѣтъ си и съ които разполагатъ, а за печалби още съмнителни, евентуални, прѣдполагаеми печалби, ние трѣбва да се запитаемъ: е ли това справедливо или не, и ще служи ли това за закрѣпване на нашата търговия и на нашата индустрия? И отговарямъ: не.

Г. г. народни прѣдставители! Вие често чувате гласове противъ акционернитѣ дружества, особено отъ лѣвитѣ течения и собено отъ крайната лѣвица у насъ, тѣснитѣ социалисти. Тѣ ги считатъ за едно врѣдно явление въ обществения животъ тѣ ги наричатъ резултатъ на капитализма или, още по-опрѣдѣлено, дѣятелни на капитализма и се стрѣмятъ къмъ прѣмахването, унищожението, опростяването имъ. Едни общественици, които иматъ такава мнѣние за значението на акционернитѣ дружества въ обществения животъ, могатъ да приематъ всички мѣрки, които ще клонятъ къмъ накръняване стопанската сила на акционернитѣ дружества, къмъ накръняване на тѣхнитѣ капитали и причиняване ущърбъ на самитѣ тѣхъ. Но ако ние разберемъ, че акционернитѣ дружества сѣ едно полезно явление въ обществото, ако ние дойдемъ до убѣждението, че тѣ служатъ само въ полза на държавата и на народа, менѣ ми се струва, че тогава вече трѣбва да избѣгнемъ всичкитѣ онѣзи мѣрки, които могатъ да причинятъ опростяването на акционернитѣ дружества. Що е въ сѣщностъ акционерно дружество? Въ основата си акционерното дружество не представлява отъ себе си нищо повече отъ това, което прѣдставлява сдружението на нѣколко частни лица за една търговия подъ една фирма, едно събирателно дружество. Двама-трима души се събератъ да вложатъ капитала си въ една търговия или въ едно прѣдприятие и дѣлятъ печалбитѣ, които се получаватъ отъ това прѣдприятие. Ако тѣ сѣ трима души и дѣлятъ печалбата по равно, всѣки отъ тѣхъ ще има по единъ отъ тритѣ пая; ако сѣ петъ души — всѣки отъ тѣхъ ще има по единъ пай отъ печалбата. Ако тѣ сѣ петъ души и рѣшатъ да дѣлятъ печалбата не по равно, а единъ да вземе повече, други — по-малко, ние ще имаме петъ души съдружници, които подъ една обща фирма работятъ, но единъ получава два пая, други — три, трети — единъ, въ зависимостъ отъ капитала, кой колко е вложилъ, въ зависимостъ отъ труда, който всѣки

употрѣблява, и отъ управлението, кой какъ го упражнява. Ако отидете вие отъ това число по-нагорѣ и вземете едно сдружение отъ 10—15 и 20 лица, които подъ формата на едно събирателно дружество и подъ една обща фирма работятъ, вие ще получите сѣщото положение, както ако това сдружение се състои отъ двама или трима души. Какво прѣдставлява акционерното дружество? И акционерното дружество е сдружение на лица, само че тамъ числото на тѣзи лица се ограничава съ числото на акциитѣ; може да има толкова съдружници въ това акционерно дружество, колкото акции има. Разбира се, обикновено числото на съдружницитѣ не се равнява на числото на акциитѣ, защото обикновено едно физическо лице притежава повече или по-малко акции, въ всѣки случай повече отъ една, но то не е важно. Ако акциитѣ сѣ 100.000, сдружението може да се състои отъ 50.000, отъ 20.000, отъ 2.000, отъ 1.000 души, въ всѣки случай, като съдружници въ акционерното дружество влизатъ едно голѣмо число граждани, отъ които всѣки получава една опрѣдѣлена печалба, въ зависимостъ отъ числото на акциитѣ, които той притежава. Каква е разликата между събирателното дружество — обикновеното дружество — и акционерното дружество? Разликата е само въ отговорността, а не въ правата. Въ събирателното дружество съдружницитѣ отговарятъ съ всички свои движими и недвижими имоти за дълговетѣ и задълженията на сдружението, а въ акционерното дружество акционерътъ или съдружникътъ отговаря само съ капитала, който той е внесълъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Въ събирателното дружество съдружникътъ има дълъ, а въ акционерното нѣма.

К. Панайодовъ: Разликата е само въ отговорността, защото въ събирателното дружество съдружникътъ отговаря съ всичкия си имотъ, движимъ и недвижимъ, и солидарно съ своитѣ съдружници, а въ акционерното дружество отговаря само съ внесенния капиталъ срѣщу своитѣ акции.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Въ събирателното дружество всѣки съдружникъ върши търговия, всѣки търгува съ капитала си.

К. Панайодовъ: Другъ е въпросътъ за управлението.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Въ Германия даже не ги считатъ за юридически лица.

К. Панайодовъ: Въ събирателното дружество този, името на когото фигурира въ фирмата, има право да подписва сдружението, въ акционерното дружество ангажментитѣ се приематъ само отъ управителния съвѣтъ, съгласно устава на търговския законъ. Сега азъ питамъ, коя форма на сдружение е прѣдпочтителна за обществото и за държавата, отъ която и точка зрѣние да погледнете на въпроса? Кое е желателно: законътъ, законодателното тѣло, обществото да фаворизиратъ ли повече събирателното дружество или да фаворизиратъ повече акционерното дружество? Даже оставете фаворизацията, махнете я, но да прѣчатъ ли повече на развитието на събирателното дружество или на това на акционерното дружество? Моятъ възгледъ — азъ съмъ ималъ случай да говоря и другъ пѣтъ и да пиша — винаги е билъ, че, споредъ свръхменното състояние на производството и на развѣната, акционерното дружество е най-подходящиятъ начинъ да дадемъ възможностъ на всѣки гражданинъ, отъ която и срѣда да изхожда той, щомъ пожелае да се занимава съ индустрия или съ търговия, да може да вземе участие въ тѣхъ. Въ събирателното дружество всѣки не може да влѣзе, защото тамъ съдружницитѣ, ако щатъ, ще го приематъ, ако щатъ, нѣма да го приематъ, ако щатъ, ще дѣлятъ печалбитѣ съ него, ако не щатъ, нѣма да ги дѣлятъ, а пъкъ въ акционерното дружество вече такъвъ отказъ не може да съществуваша, защото акционерното дружество си издава акции. Който желае да вземе участие въ едно прѣдприятие, съ което се занимава едно акционерно дружество, може да направи това, като си купи извѣстно количество акции. Ако това прѣдприятие печели, той ще участвува въ печалбата въ развѣра на своитѣ акции, отъ които всѣка акция прѣдставлява единъ дѣлъ: ако купи 10 акции, ще вземе 10 дѣла отъ печалбата; ако купи 100 акции, ще вземе 100 дѣла; ако купи 200, ще вземе 200 дѣла; но, изобщо, всѣки е свободенъ да вземе участие въ една търговия, въ една индустрия, като се одобие съ извѣстно количество акции. Какво показва това, г. г. народни прѣдставители? Това показва, че формата на акционерното дружество е най-подходяща, за да се даде възможностъ на всички граж-

дани да вземат участие въ производство, търговия и индустрия. Вземете единъ, така да се каже, смѣтанъ за най-неподходящъ начинъ на производството — въ областта на земледѣлието. Образува се акционерно дружество за търговия съ маслени произведения: кашкавалъ, сирене, масло. Имаме вече нѣколко такива акционерни дружества; повечето отъ тѣхъ се образуваха отъ скотовъдци или земледѣлци. Всѣки земледѣлецъ, отъ кѣдѣто и да е, може като си купи извѣстно количество акции отъ тѣзи дружества, да участвува въ производството и търговията на масленитѣ произведения у насъ. Образува се кожарско дружество — всѣки е свободенъ да си купи акции отъ това кожарско дружество и да вземе участие въ търговията съ кожи; образува се дружество чисто земледѣлско за земледѣлско производство — всѣки земледѣлецъ е свободенъ да си купи акции и да участвува заедно съ другитѣ въ това производство. Па не само земледѣлецъ, всѣки гражданинъ, билъ той свещеникъ, търговецъ, занаятчия, писаръ, разсиленъ или министъръ, всѣки е свободенъ да си купи акции, отъ което обича той акционерно дружество и да участвува въ производството, индустрията и търговията съ своя си дѣлъ. Но щомъ всѣки членъ на обществото, отъ която и срдѣда да излиза той, богатъ или бѣденъ, търговецъ или занаятчия, търговецъ или свещеникъ, щомъ, казвамъ, всички членове на обществото могатъ да взематъ участие въ производството, индустрията и търговията, трѣбва да признаемъ тогава, че най-подходящиятъ начинъ, за да се даде на производството, размѣната и търговията общественъ характеръ, е формата на акционерното дружество. Ако е така, слѣдва, че обществото и държавата, ако не да даватъ съдѣйствието за процвѣтъването на акционерното дѣло, то поне трѣбва да не му прѣчатъ, като му създаватъ норми, които могатъ да накрѣятъ неговата стопанствена сила. Въ послѣднитѣ врѣмена не само у насъ, но и въ Европа, се говори и се пише много за специализирането на производството и размѣната. Този въпросъ е много същественъ, защото има вече едно течение да се прѣвърнатъ, да се даде на производството и търговията повече общественъ характеръ. Начинитѣ, които досега се прѣдлагаха, не сж се оказали практични съ изключение на акционернитѣ дружества. Досега всички форми, които сж се опитвали да създадатъ за специализирането на производството и на капитала, сж нѣмали успѣхъ съ изключение на акционернитѣ дружества. И азъ считамъ, че сега за сега, ако е необходимо да се стрѣвимъ къмъ социализирането на производството и размѣната, единичниятъ най-практиченъ, най-подходящъ начинъ е акционерното дружество, което вече е опитано на практика въ продължение на много години и врѣдѣ е дало блѣстящи резултати. Другиятъ начинъ на социализиране, който се иска отъ крайнитѣ социалистически течения и учения, се оказа непрактиченъ. Този начинъ е комунизмътъ. Комунистическото учение не е ново учение, то е учение още отъ древнитѣ врѣмена, отъ врѣмената на стара Гърция, Римъ и срдѣнитѣ вѣкове. Комунизмътъ се е проповѣдвалъ въ началото и отъ християнството и даже е билъ възприетъ отъ много християнски общини. Но той не можа да има успѣхъ не само вънъ отъ християнството, но даже въ тѣзи християнски общини, които бѣха усвоили комунизма; и тѣ понека лека се принудиха да се откажатъ отъ него. И ние виждаме, че въ най-послѣднитѣ врѣмена, тамъ, дѣто се опитаха да приложатъ социализация на общественитѣ блага на началата на комунизма, не успѣха. Най-същественитѣ, така да се каже, опитъ, въ миналото бѣше парижката комуна, която не можа да продължи дълго врѣме своето съществуване и тя пропадна. Послѣдниятъ опитъ за такава социализация е болшевизма въ Русия, който тоже не можа да се приложи въ цѣла Русия, и противъ който имаме гласове на най-авторитетни социалисти отъ срдѣна и западна Европа.

Д. Благоевъ: Кои сж?

К. Панайодовъ: Ако щѣте да знаете, г. Благоевъ — Кауцки, той е противъ тази социализация на общественитѣ блага, която се проповѣдва отъ крайнитѣ социалистически учения.

Д. Благоевъ: Той не е противъ социализацията; и той е за социализацията, но е само за другъ методъ.

К. Панайодовъ: Ако го говорятъ въ Русия противнитѣ на болшевизма, че болшевизмътъ като учение, което има въ основата си комунизма, не може да вирѣе въ цѣла Русия, . . .

Х. Кабакчиевъ: Не е вѣрно.

К. Панайодовъ: . . . защото болшевицитѣ не могатъ да убѣдятъ болшинството на руския народъ, тѣ, болшевицитѣ, могатъ да имъ кажатъ: „Вие сте наши противници, заради туй вие говорите противъ нашето учение“. Но ако ние виждаме, че единъ такъвъ авторитетъ на социализма, какъвто е Кауцки, който е посветилъ цѣлия си животъ за разпространение на социалистическото учение, е противъ комунизма, . . .

Х. Кабакчиевъ: Това не е вѣрно.

К. Панайодовъ: . . . трѣбва да признаемъ, че този начинъ на социализация на общественитѣ блага, който се проповѣдва отъ крайнитѣ социалистически учения, е неприложимъ сега за сега въ обществото на народитѣ. . .

Х. Кабакчиевъ: А акционернитѣ дружества сж приложими.

К. Панайодовъ: . . . и, слѣдователно, може да бжде възприетъ този начинъ, който досега се е оказалъ най-практиченъ, най-подходящъ. За да не бжде голословенъ, ще приведа думитѣ на Кауцки. Той е казалъ: (Чете) „Щомъ се състави независимата социалистическа партия, азъ веднага се присѣдинихъ къмъ нея. Азъ бѣхъ противъ военната политика на германското правителство, както и не одобрихъ политиката, прѣслѣдвана отъ социалистическото болшинство на Шайдемана. Обаче азъ никакъ не симпатизирамъ на безумнитѣ постѣпки отъ страна на послѣдователитѣ на тѣй нарѣчената диктатура на пролетарията. Всѣкаква приборзана акция, цѣляща социализацията на срдѣствата на производството и разпрѣдѣлението, докарва само най-голѣма мизерия за работящитѣ класи“.

Х. Кабакчиевъ: Отъ кѣдѣ го цитирате туй?

К. Панайодовъ: „Цѣлата индустрия въ една модерна държава е една твърдѣ деликатна машина и невъзможно е едната частъ да се измѣсти, безъ да се разстрои цѣлата ситема. Прогресираването трѣбва да бжде бавно. Пѣтятъ къмъ утопията е винаги бавенъ“.

И. Януловъ: Но това се касае до метода.

К. Панайодовъ: „Завземане на фабрики и други индустриални прѣдприятия отъ страна на комунистически банди означава само анархия“.

Х. Кабакчиевъ: Това е отъ „Утро“ и „Камбана“.

К. Панайодовъ: „Цѣлиятъ процесъ на постепенно на прѣждане къмъ социализма трѣбва да се изпълни на демократична основа. Народната воля трѣбва да рѣши. Ако болшинството на народа отхвърли социализма, то тогава азъ, който посвѣтихъ цѣлия си животъ на това движение, заявявамъ, че реализирането на социалистическитѣ мѣрки трѣбва да се отложи, докогато болшинството на народа се изкаже въ тѣхна полза. Невъзможно е човѣкъ да се застъпи за натрапването на социализма върху една страна, която не го желае. Първомъ трѣбва да има желание за социализмъ, а слѣдъ туй неговото прокарване. Нашето движение не може да сполучи, ако то прѣслѣдва антидемократичната политика на рускитѣ болшевици. Ние трѣбва абсолютно да се отвърщваме отъ болшевицитѣ. Болшевишки експерименти могатъ да докаратъ само нещастия.“

Х. Кабакчиевъ: Отъ кѣдѣ е това?

К. Панайодовъ: Това е отъ в. „Миръ“.

Х. Кабакчиевъ: В. „Миръ“ събира всичката калъ, която се хвърля върху болшевицитѣ, и я поднася на читатели като вась.

К. Панайодовъ: Това е една кореспонденция отъ Швейцария, отъ Бернъ, отъ единъ кореспондентъ, който е ималъ разговоръ съ Кауцки. Вие ако щѣте вѣрвайте, ако щѣте недѣйте.

Х. Кабакчиевъ: Кауцки е противъ болшевицитѣ, но той е за социализма.

К. Панайодовъ: Иначе и не може да бжде, г-да, защото и сега, Кауцки, който принадлежи на независимата социалистическа партия, и сега за сега е помощникъ на министъръ въ кабинета, който до недавна се прѣдседателствуваше отъ Еберта; а Ебертъ не веднажъ или дважъ каза

сжщото, което азъ ви казахъ за Кауцки. Сжщото каза и баварският министъръ-прѣдседателъ Айзенъ по сжщия въпросъ, . . .

Х. Кабакчиевъ: Какво общо има това съ акционернитѣ дружества? Вие говорите за печалбитѣ.

К. Панайодовъ: . . . че тая социализация, която се повѣдва отъ крайнитѣ социалистически учения сега за сега не може да бѣде приложена.

Х. Кабакчиевъ: Вие кажете нѣщо за данъка. Какво общо има комунизмътъ съ акционернитѣ дружества?

К. Панайодовъ: Не съмъ противъ, азъ съмъ за, само искамъ да кажа, че понеже при сегашнитѣ условия на производство и размѣна, най-подходящиятъ начинъ, за да се даде общественъ характеръ на производството и на търговията, е акционерното дружество, заради това не трѣбва да се правятъ никакви прѣчки за развитието на акционернитѣ дружества. И ако ние виждаме, че извѣстни законоположения могатъ да прѣчатъ на тѣхното развитие, трѣбва да ги махнемъ или поне да внесемъ едно подобрѣние.

Х. Кабакчиевъ: Акционерното дружество натрупва капиталитѣ въ рѣцѣтъ на капиталистическата класа, а не е срѣдство за социализация.

К. Панайодовъ: Тамъ е въпросътъ, че вие не можете да схванете сжществото на акционерното дружество. Вие казвате, че акционернитѣ дружества трупатъ капитали въ рѣцѣтъ на едни хора, когато ние ви казваме, че акционерното дружество събира капиталитѣ въ рѣцѣтъ на цѣлото общество и винаги е готово да се притече на помощъ на държавата, когато тя има нужда. И понеже ме прѣдивикватъ, ще ви кажа, че тази година, когато държавата се намира въ най-трудни врѣмена, всички банки и акционерни дружества се притекоха на помощъ. Азъ ще ви напомня, че прѣди още да бѣде гласуванъ законътъ за валютата, по желанието на правителството се свика събрание на всички банки и акционерни дружества въ Народната банка. И когато министрътъ на финанситѣ апелира къмъ всички банки да подкрѣпятъ правителството въ труднитѣ за него врѣмена, когато то нѣма чужда валута да посрѣщне платежитѣ за прѣдметитѣ отъ първа необходимостъ, които ще дойдатъ отъ странство, а именно за хлѣбъ, за брашно и за жито, всички банки се притекоха съ готовностъ и прѣдложиха на разположение на правителството всички срѣдства, които тѣ имаха, било тукъ въ страната, било вънъ, било въ кредитъ — съ онова, съ което разполагаха — съ 5% лихва. Това показва, че акционернитѣ дружества сж били полезни, сж полезни и ще бѣдатъ полезни за държавата и за обществото.

Х. Бабакиевъ: За ограбването на българския народъ!

К. Панайодовъ: Тогава какво казвамъ азъ? Ако ние виждаме тукъ нѣкое правило, което може да нахърни капитала на акционерното дружество, т. е. стопанската сила на акционерното дружество, ние трѣбва да направимъ извѣстна поправка, да отстранимъ тази пакостъ, която може да бѣде причинена на акционерното дружество. Азъ намирамъ двѣ нѣща, които по отношение на акционерното дружество трѣбва да бѣдатъ отстранени. Първото е размѣра на данъка върху свръхпечалбитѣ. Този размѣръ споредъ закона, като се провѣри, достига до 60% отъ свръхпечалбата, защото се правятъ двѣ облагания — едно облагане споредъ сумата на печалбата, друго облагане споредъ процента на печалбата. Двѣтѣ облагания събрани наедно правятъ данъка много тежъкъ, а това по мое мнѣние не е справедливо. Трѣбва да остане само едното — то е размѣра на печалбата. Ако едно дружество печели повече, нека плати повече, ако друго печели по-малко, нека данъкътъ бѣде по-малкъ. Но затова, че печалбата на едно дружество е била по-голямъ процентъ, а на друго по-малкъ процентъ, несправедливо е едното да се облага повече, а другото по-малко, защото процентътъ на печалбата зависи прѣди всичко отъ разноснитѣ. Ако едно дружество е управлявано по-икономично, имало е по-малкъ разходъ, процентътъ е повече. Ако друго е управлявано по-разточително, имало е повече разноски, процентътъ е по-малкъ. Ако едно е управлявано по-добъръ, е рискувало повече, печалбата е по-голяма, процентътъ е по-голямъ. Споредъ мое мнѣние, достатъчно е ако за акционернитѣ дружества си остане сжщото облагане, както за частнитѣ лица, т. е. по размѣра на печалбитѣ, като се остави 2/3 отъ

печалбата за частнитѣ лица. Второ, азъ изобщо считамъ, че размѣрътъ на облагането е много голѣмъ. Размѣрътъ достига до 60%. Азъ мисля, че величината на размѣра може да докара тѣкмо обратенъ ефектъ отъ този, който очаква законопроектътъ. Ако размѣрътъ е умѣренъ, увѣренъ съмъ, че всички търговци добросовѣстно ще деклариратъ печалбитѣ си и ще платятъ; ако, обаче, размѣрътъ е много голѣмъ, тѣхниятъ егоизъмъ ще наддѣлѣ и повечето отъ тѣхъ ще прикриятъ печалбитѣ си. Мисля, че ако размѣрътъ бѣде умѣренъ, държавата ще получи повече данъкъ, отколкото ако размѣрътъ бѣде голѣмъ. Турете размѣръ 30, най-много 35% и бѣдете увѣрени, че вие ще получите повече данъкъ, отколкото ако бѣде 50, 60%. Защото когато е 30, ще се съгласятъ повече хора да дадатъ 30%, но нѣма да ходятъ да се разправятъ съ властитѣ, да укриватъ печалбата си; ако, обаче, размѣрътъ бѣде 60 и повече, тогава повечето отъ тѣхъ ще укриватъ печалбата и ще останатъ да деклариратъ печалбитѣ си най-добросовѣстнитѣ търговци, най-добросовѣстнитѣ дружества, тѣзи, които ще искатъ да запазятъ реномето си, тѣзи, които нѣма да искатъ да се разправятъ съ финансови и сѣдебни власти. Прочее, считамъ, че размѣрътъ на печалбата трѣбва да бѣде намалень. Второ, за акционернитѣ дружества, които сж раздали вече печалбитѣ за 1915, 1916 и 1917 г., понеже сега данъкътъ ще се взема отъ тѣхния капиталъ, тѣй както печалбата е раздадена, и понеже това е несправедливо, и понеже това ще докара едно отслабване на тѣзи дружества, азъ мисля, че по отношение на акционернитѣ дружества трѣбва да се остави законопроектътъ само за 1918 г., а по отношение на първитѣ години да остане данъкътъ да се плати отъ тѣзи, въ джобоветѣ на които е отишла тази печалба, т. е. отъ акционеритѣ. Всѣки акционеръ ще бѣде длъженъ да декларира своята печалба за 1917, 1916 и 1915 г., и трѣбва да си плати припадающия се данъкъ отъ нея.

Като друго облекчение, което справедливостъта изисква да се направи, е облекчението, което визира чл. 2 отъ законопроекта. Въ чл. 2 отъ законопроекта се казва, че данъкътъ за отдѣлнитѣ лица се заключава въ разликитѣ между добития отъ тѣхъ приходъ прѣвъ годината, за която се опрѣдѣля данъкътъ, и приходътъ прѣвъ 1914 г., или ако това пожелае данъкоплатецътъ, срѣдниятъ приходъ прѣвъ годинитѣ 1912, 1913 и 1914. И така, значи, споредъ законопроекта данъкътъ се заключава въ разликата на прихода бруто; ако не го пояснимъ, тѣй се поне разбира. И заради това желателно е или да се направи едно изрично измѣнение — което е по-хубаво — или г. министрътъ на финанситѣ да обясни, дали тукъ се разбира приходътъ бруто или чистиятъ приходъ. Отъ това, което говорихъ по-напрѣдъ, вие виждате, че ако се разбира приходътъ бруто, понеже разходитѣ на данъкоплатцитѣ прѣвъ ненормалнитѣ години сж се увеличили ненормално въ зависимостъ отъ ненормалнитѣ приходи, . . .

Г. Данаиловъ: Чл. 11 разрѣшава въпроса, който вие повдигате. Тамъ е казано, какво може да се спадне.

К. Панайодовъ: Азъ ще свърша мисълъта си. — . . . понеже разходитѣ прѣвъ военнитѣ години сж се увеличили ненормално въ зависимостъ отъ ненормалнитѣ приходи, азъ мисля, че справедливостъта изисква да считаме за свръхпечалба разликата между чистия приходъ по-напрѣдъ и чистия приходъ прѣвъ врѣме на военнитѣ години. Г. Данаиловъ ни обръща вниманието върху чл. 11. Считамъ, че чл. 11 не разрѣшава този въпросъ, затова ще го прочета. Той казва: (Чете) „Въ приходитѣ за облагаемитѣ години и тия, отъ които се изчислява срѣдниятъ приходъ, влизатъ всички годишни постѣпления въ пари и въ парична стойностъ отъ занятие, пенсия, рента отъ всѣкаква спекулация, като се спадатъ отъ тѣхъ необходимитѣ присѣщи разходи по занятieto“ . . .

Г. Данаиловъ: И по-нататъкъ вижте.

К. Панайодовъ: . . . „а така сжщо и лихвитѣ на дълговетѣ, държавнитѣ ренти и рентитѣ по гражданскитѣ задължения и вносцитѣ за осигуровка срѣщу болестъ и пр., но разносцитѣ за сѣмейното обдържане не влизатъ. Ще привѣда най-обикновенъ примѣръ. Вземете единъ занаятчия. Той е печелилъ по-напрѣдъ шестъ хиляди лева, сега печели 15 хиляди лева, по-напрѣдъ е харчилъ четири хиляди лева, а сега харчи 10 хиляди лева за обдържка на сѣмейството си — не за работата си, не за производството си. Справедливо ли е ние да вземемъ като мѣрка приходътъ бруто или не? Не е справедливо. Сжщо и за земледѣлцитѣ. Единъ земледѣлецъ по-напрѣдъ е печелилъ, всичко на всичко, отъ цѣлото си производство петъ хиляди

лева, а сега печели 30 хиляди лева. Но той има разноси 20 хиляди лева, въмсто три хиляди лева по-напрѣдъ. Справедливо ли е да вземемъ да нѣмимъ печалбата по чистия приходъ? Очевидно не. А тукъ споредъ чл. 11 вие смѣтате само неговитъ разноси, които сж необходими за земледѣлието, а не смѣтате разноситъ му за обдържане на сѣмейството. Това ще кажемъ за доктори, за адвокати, за всички хора, за всички граждани. Прочее, справедливостта изисква, щото за свръхпечалба да се възприеме разликата между чистия приходъ на облагаемитъ години и чистия приходъ отъ оравняемата година. Това, казвамъ, е най-хубаво да се приеме въ самия текстъ. И въ този смисълъ именно — понеже сега ще се гласува този членъ — азъ ще направя прѣдложение, и бихъ молилъ г. министра на финанситъ да се съгласи съ това мое прѣдложение.

Тѣзи сж, г. г. народни прѣдставители, общитѣ бѣлѣжки, които имахъ да направя по нѣкои принципиални въпроси на законопроекта, като задържамъ правото си при гласуването на отдѣлнитъ членове да направя бѣлѣжките си тамъ, дѣто считамъ за нужно специално да направя извѣстни бѣлѣжки.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Христо Гендовичъ.

Х. Гендовичъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Дѣйствително, този законопроектъ е много важенъ, интересува цѣла България, и всѣки отъ насъ трѣбва да вникне твърдѣ добрѣ въ него, когато се гласува. Когато се говори, г-да, за единъ законъ, има хора заинтересовани, има и незаинтересовани, но трѣбва да се гледа изобщо, какъвъ законъ се приема въ страната и приспособимъ ли е той или не. Тукъ е първиятъ въпросъ. Защото, можемъ да направимъ единъ законъ да оберемъ на хората богатствата, но може ли да се приспособи той или не? Азъ съмъ за законопроекта, но ви говоря това, защото дѣйствително трѣбва да обрнемъ внимание на въпроса и малко патристически. Хората лежаха по три години въ окопитѣ, дойдоха безъ ржка, безъ кракъ, а други спечелиха милиони. Слѣдователно, всѣки трѣбва да погледне отблизо, какво трѣбва да се направи. И дѣйствително този законопроектъ е на мѣстото, обаче трѣбва да се прѣработи, както се слѣдва, защото не е обработенъ добрѣ. Понеже законопроектътъ се туря съ задна дата — да влѣзе въ сила четири години назадъ, което е незаконно, което не е бивало никога — отъ 40 години насамъ сж гласувани толкова закони и е нѣмало законъ, който да влѣзе въ сила четири години назадъ — затова азъ прѣдлагамъ на почитаемото Собрание да влѣзе и балканската война. И въ нея се печелиха пари, както и въ тази война. Защо почитаемото правителство изключва балканската война, защо да не влѣзе и тя? Защо да не бждемъ справедливи? Или има нѣкои заинтересовани отъ балканската война, та да не влѣзе законътъ въ сила и за нея? Затова азъ прѣдлагамъ законътъ да влѣзе въ сила отъ 1912 г. И дѣйствително, г-да, който е печелилъ, трѣбва да плати. Като вземемъ прѣдъ видъ, че едни сж страдали, а други сж стояли на сѣнка и сж печелили пари, трѣбва да направимъ единъ балансъ. Редовната търговия дава 8% печалба — вземете дружествата; вземете навсѣкждѣ, и щомъ дадешъ на единъ търговецъ една извънредна печалба отъ 20%, то е много. Тѣй щото, щомъ дадешъ на единъ търговецъ 20% отъ печалбата, врѣхнината може да се вземе отъ правителството. Г. Панайодовъ спомена много намѣсто, че отъ тютюна сж нагрупали нѣколко милиарда. И азъ говорихъ прѣди два мѣсеца това. Ако бѣше монополъ тютюнътъ, сега държавата щѣше да има 2 милиарда и нѣмаше да има тѣзи раздори сега, но правителството не бѣше далновидно. Вземете, напр., Фанта — спечелилъ милиони, но нѣма го тукъ. И мнозина си отидоха. Ще вземете отъ кого? Отъ редовнитъ търговци, които иматъ редовни тефтери. Ще вземете тефтера и ще кажете: „Толкова ще платишъ“. Като видите, че е спечелилъ 50 хиляди франка, ще му вземете, колкото се пада по закона, но не гледате, че, като е спечелилъ 50 хиляди, той е похарчилъ 25 хиляди по разноси за въ къщи, понеже, като е ималъ голѣми печалби, не е гледалъ на разноситѣ. Та, трѣбва да се гледатъ, съобразно съ печалбитъ, и разноситѣ, и тогава да се вземе тая военна печалба. Какъ ще я опрѣдѣлите, кой ще я анализира? Колко търговци водятъ тефтери? Нѣколко. Има „Съединени фабрики“, които печелили отъ 100 л. акция 900 — 1.000 л.; да, отъ тѣхъ трѣбва да се взематъ милиони. Има други търговци — да не споменавамъ имена —...

Т. Вълчевъ: Кажете имената имъ.

Х. Гендовичъ: ... но тѣ нѣматъ тефтери. Какво ще имъ вземете? А мнозина има такива: и голѣми, и малки,

и срѣдни; иматъ милиони, но дѣ ще ги намѣрите? Ще намѣрите пакъ въ нѣкои и други търговци, които иматъ зарегистрирани тефтери, но, щомъ се говори отъ 4—5 години за печалби, дали нѣма да станатъ нѣкакви злоупотрѣбляния съ тѣхъ?

Г. Панайодовъ говори много намѣсто, че ние днесъ трѣбва да защищаваме индустрията у насъ, на първо мѣсто сахарнитѣ фабрики, като първи отъ нѣколко години насамъ. Ние трѣбва да гледаме всички да имъ дадемъ потокъ, както и на другитѣ индустрии — сукнарска и пр. Като вземемъ изобщо всичко, ние ще разсипемъ много фабриканти. Кой искатъ това? Нѣкои господа, които не сж виждали печалби и никакъ не разбиратъ отъ търговия. Ако не бѣхъ търговецъ, и азъ щѣхъ да се съглася съ тѣхъ, че трѣбва да оберемъ богатитѣ — защо да има Петко, а Иванъ да нѣма? Така че, г-да, ако се приеме законопроектътъ за военнитѣ печалби, трѣбва да се тури отъ 1912 г. и азъ моля г. министра на финанситъ да тури отъ 1912 г. 15 септемврий, отъ балканската война. Да не бждемъ за едногъ майка, за другогъ машеха. И тогава мрѣха хората, както и въ сегашната война. Тѣй щото, да бждемъ малко справедливи. Но азъ ви казвамъ, че този законопроектъ е неспособимъ, непрактиченъ, нелогиченъ, не отъ учени глави; той може да излѣзе отъ нѣкое деколте въ главитѣ. Когато се създава единъ законъ, трѣбва да се помисли, какъ ще се приспособи той. Дѣйствително, г. Дойчиновъ направи умѣрено прѣдложение, но не се прие. Както и да е. Въпросътъ се касае да се обложатъ печалбитѣ съ данъкъ. Съгласенъ съмъ съ този законопроектъ, но той трѣбва да се прѣработи. Кой сж въ комисията? Викаха ли нѣкои банкери, нѣкои, които се интересуватъ отъ този законопроектъ? Не. Наша баба, нашъ поменъ. Ние искаме, казва, „да прокараме този законопроектъ“. Прокарайте го. Кой? Отъ лѣво на лѣво, че въ ямата.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Всички викахме: и търговци, и банкери.

Х. Гендовичъ: Менѣ не ме е викалъ никой. Моитѣ почитания къмъ Васъ, г. Сакаровъ, но трѣбваше да ме повикате.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Да, тамъ стрѣшихте, че не те викахме.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Недѣйте прѣсича оратора, г. Сакаровъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Освѣтлявамъ го, понеже мисли, че нарочно не сме го викали.

Х. Гендовичъ: Г. Панайодовъ обясни много работи по дружествата. Г-да! Европейцитѣ иматъ голѣмъ успѣхъ съ своитѣ дружества — тѣ групиратъ капиталитѣ си въ едно, били тѣзи капитали банкерски, индустриални или кооперативни. Ако нѣма тия дружества въ Европа, нѣма нищо. Ние трѣбва да подкрѣпимъ дружествата, били тѣ акционерни или индустриални. Забѣлжете, че кооперативнитѣ дружества отъ 30.000 л. спечелиха 800.000 л. за 6 мѣсеца. (каво ще вземешъ отъ тѣхъ? Тѣ разпрѣснаха печалбитъ си насамъ-нататѣкъ, а тѣ така лесно не се взематъ. Така ли е, г. Сакаровъ?)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Направете заключение си, г. Гендовичъ!

Х. Гендовичъ: Моето заключение, г-да, е, че има членове въ законопроекта, които трѣбва да се прѣработятъ съвършено. Когато дойде чл. 11, азъ има да говоря доста, тогава ще взема думата и ще изложа моитѣ мотиви, съ които, вѣрвамъ, всички ще се съгласите. Защото, г-да, трѣбва да направимъ нѣщо примѣрно, не да закачимъ Петка, Ивана и Драгана, защото ще платятъ 10%, а 90% ще се скриятъ задъ закона — законътъ ще ги скрие самичъкъ. Ще има тайни агенти, ще ги подкупватъ да тичатъ подиръ ти. Онзи е свободенъ, който има отворени тефтери. Когато дойде чл. 11, ще говоря по него.

Прѣдседателствующъ И. Момчиловъ: Сега не се разисква чл. 11. Ако говорите сега по него, послѣ нѣма да Ви дамъ думата.

Х. Гендовичъ: Азъ говоря по чл. 2, г. прѣдседателю. Азъ нѣма да говоря надѣлго, не искамъ да повтарямъ думитѣ на г. Панайодова. — Когато се говори, г-да, за акционерни дружества, били тѣ събирателни или не събирателни — събиратъ си капиталитѣ наедно и въ тѣхъ участие взема

само управителният съвет; може да има 1.500 акционери, но не вземат никакво участие въ самото управление. Който е въ управителния съвет, той управлява. Чува се гласът само на управителния съвет по закона, а членовете на тия дружества не знаят, какво върши той. Ако има печалби, ще им дадат, ако няма — няма да дадат. Всъщност едно дружество гледа да успее. Търговията у нас е свободна. Ако има правени контрабанди, ако има незаконни печалби, правителството трябва да ги вземе. Когато дойде законопроектът за конфискацията, тогава ще има да говорим надълго и нашироко. Но сега се говори само за военните печалби. Затова пакъ повтарямъ, когато се прави подобенъ законопроектъ, трябва да се викатъ въ комисията нѣколко лица отъ тия, да си дадатъ мнѣнието и вървамъ, че нѣкои тѣхни мнѣния ще бѣдатъ приети, защото може да има нѣкои заблудени въ нѣкои работи, може да има партизански работи.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Направете си заключението, г. Гендовичъ!

Х. Гендовичъ: Моето заключение, г-да, е това, че съмъ за законопроекта, но казвамъ слѣдующето — че онзи, който е спечелилъ единъ милионъ, 800 хиляди лева да ги вземе държавата. Стигатъ му 20%.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Трѣбва да се поправи чл. 16.

Х. Гендовичъ: Защото 20% сж достатѣчни. Въ мирно врѣме 8—10% печалба е достатѣчна. Всичко друго трѣбва да вземе държавата, защото хората мръха на фронта, а други останаха голи, боси и сакасти. Трѣбва да запазимъ държавата, да запазимъ България, г-да. Когато дойде чл. 11, азъ ще говоря доста много и ще направя прѣдложение. Толкозъ имахъ да кажа.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуването на чл. 2.

Къмъ този членъ има направено прѣдложение отъ г. Панайодова, което гласи: (Чете) „Подъ печалби, които се облагатъ съ данѣкъ по тая законъ се разбиратъ: първо, за отдѣлните (физически) лица; разликитъ между добития отъ тѣхъ чистъ приходъ прѣзъ годината, за която се опрѣдѣля данѣкъ, и чистиятъ приходъ прѣзъ...“ до края остава стариятъ текстъ.

Който е съгласенъ да се приеме тази редакция на чл. 2, прѣдложена отъ г. Панайодова, моля, да си вдигне ржката. Меншество.

Тукъ има направено друго прѣдложение пакъ по чл. 2, обаче, не е подписано отъ никого.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Слѣдователно, няма прѣдложение.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Тогава ще положимъ на гласуване чл. 2, както се прочете отъ г. докладчика. Които приематъ чл. 2 както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 3. Подъ военни балансови години на дружествата се разбиратъ всички операционни години, които сж започнали или съ по-голямата си частъ сж завършили прѣзъ календарните години 1915, 1916, 1917 и 1918, или които засѣгатъ периода отъ 1 януарий 1915 до 31 декемврий 1918 г. включително“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Азъ говорихъ въ сжщия смисълъ отъ трибуната и сега ще направя само прѣдложение. Азъ говорихъ въ смисълъ, че споредъ моето мнѣние за дружествата трѣбва да остане облагаема само 1918 г. А понеже печалбитъ за 1915, 1916 и 1917 г. сж разпрѣдѣлени — не се намиратъ вече въ ржцѣтъ на дружествата, тѣ сж отишли въ ржцѣтъ на акционеритъ и участницитъ — да се дирятъ отъ тѣзи, въ чиито ржцѣ сж отишли.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По чл. 3 има направено прѣдложение отъ г. Панайодова: (Чете) „За дружествата съ акции, облагаема балансова година остава 1918 г. или частъ отъ нея, ако дружеството е почнало да функционира въ течението на тази година“.

Които приематъ прѣдложението на г. Панайодова, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство.

Които приематъ чл. 3 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 4. Ако нѣкой отъ врѣменнитъ или мирноврѣменнитъ балансови години се продължи повече отъ 12 мѣсеца, приходътъ прѣзъ такава балансова година при изчисление на печалбитъ се прѣбизчислява за годишенъ срокъ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 5. Загубитъ, съ които би се завършила нѣкой отъ военнитъ балансови години, се спадатъ отъ печалбитъ прѣзъ другитъ години, за които се плаща воененъ данѣкъ отъ печалбитъ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 6. Къмъ годишнитъ приходи на отдѣлнитъ лица и на дружествата, за послѣдната военна балансова година се прибавятъ постѣпленията отъ късно уредени смѣтки за годинитъ 1915, 1916, 1917 и 1918, произтичащи отъ права прѣзъ сжщитъ години.“

„Разликата на подигналитъ се или намалени цѣни на запаснитъ на стоки се прибавя къмъ прихода или се спада отъ послѣдната военна балансова година, слѣдъ реализиране на продажбата имъ. Реализиранитъ печалби отъ права и стоки се декларира до 1 януарий 1920 г., а нереализиранитъ до тая дата се оцѣняватъ по дневнитъ цѣни.“

Забѣлѣжка. Миналитъ счетоводно печалби въ книгитъ прѣзъ 1915—1918 г., ако се докаже, че произхождатъ отъ сдѣлки, уговорени прѣди 1 януарий 1915 г., не се считатъ за военни печалби и, слѣдователно, не подлежатъ на облагане съ воененъ данѣкъ отъ печалбитъ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 6, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 7. Печалбитъ, облагаеми по тая законъ, на отдѣлнитъ (физически) лица, ако не надминаватъ 6.000 л. прѣзъ годината, за която се опрѣдѣля военниятъ данѣкъ, както и печалбитъ на дружествата, ако не надминаватъ 10.000 л., прѣзъ годината, за която се опрѣдѣля военниятъ данѣкъ, не се облагатъ съ воененъ данѣкъ отъ печалбитъ“.

С. Дойчиновъ: Да се увеличи existenz minimuma отъ 6.000 на 10.000 л. Той е много малѣкъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Това се дебатира много.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 7, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 8. Военниятъ данѣкъ не се спада нито при изчислението на печалбитъ, които се облагатъ по тая законъ, нито при опрѣдѣляне данѣка върху занятията, нито на военния данѣкъ поради освобождение отъ военна служба“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 8, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 9. Военниятъ данѣкъ е освободенъ отъ всѣкакви врѣхнини и добавачни данѣци въ полза на държавата, окръжията, общинитъ и пр.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има прѣдложение отъ групата на Работническата социалъ-демократическа партия, да се изхвърли чл. 9. Които сж съгласни съ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншество.

Които приематъ чл. 9, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Глава II.

Воененъ данъкъ на отдѣлнитѣ (физическитѣ) лица, и събирателнитѣ и командитно-събирателни дружества.

„Чл. 10. Отдѣлнитѣ (физическитѣ) лица плащатъ данъкъ за печалбитѣ си, изчислени по чл. 2 точка I.

„Събирателнитѣ и Командитно-събирателнитѣ дружества се облагатъ върху образуванитѣ прѣзъ военнитѣ години резерви и върху дълговетѣ отъ печалбитѣ раздадени на съдружницитѣ, като данъкътъ се изчислява поотдѣлно за всѣки съдружникъ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Паскалевъ Паскалевъ.

П. Паскалевъ: Азъ смѣтамъ, че въ случая първата алинея на чл. 10 трѣбва да се попълни. Тя казва: (Чете) „Отдѣлнитѣ (физическитѣ) лица плащатъ данъкъ за печалбитѣ си, изчислени по чл. 2 точка първа“. Цѣлата глава, обаче, се отнася до събирателнитѣ и командитно-събирателнитѣ дружества. Заради туй алинеята трѣбва да бѣде редактирана така: „Отдѣлнитѣ (физическитѣ) лица и събирателнитѣ и командитно-събирателнитѣ дружества плащатъ данъкъ за печалбитѣ си, изчислени по чл. 2 точка първа“. Тя е старата редакция, по която събирателнитѣ дружества не влизаха въ тази глава. Съ това моля да се съгласи и г. докладчикътъ. Втората алинея говори, какъ става облагането на събирателнитѣ и командитно-събирателнитѣ дружества.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Това е редакционна поправка; комисията я приема.

П. Паскалевъ: Значи, алинеята ще стане така: „Отдѣлнитѣ (физическитѣ) лица, събирателнитѣ и командитно-събирателнитѣ дружества плащатъ“ и т. н.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: То е редакционно измѣнение; азъ го приемамъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 10 съ поправката на г. Паскалева, съ която е съгласенъ и г. докладчикътъ, моля, да си вдигнатъ рѣжката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 11. Въ приходитѣ за облагаемитѣ години и тия, отъ които се изчислява срѣдниятъ приходъ, влизатъ всички годишни постѣпления въ пари и въ парична стойностъ отъ занятие, пенсия, рента, отъ всѣкаква спекуляция, като се спадатъ отъ тѣхъ необходимото присжжитѣ разходи по занятieto, а така сѣщо и лихвитѣ на дълговетѣ, рентитѣ по гражданскитѣ задължения и вноскитѣ за осигуровка срѣщу болестъ, смъртъ, пенсия и инвалидность“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Стефанъ Дойчиновъ.

С. Дойчиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ чл. 11 е прѣдвиденъ начинътъ, по който ще става прѣсмѣтането за да се намѣри сврѣхпечалбата, която трѣбва да подлежи на облагане. Тамъ е казано тѣй: (Чете) „Въ приходитѣ за облагаемитѣ години тия, и тия, отъ които се изчислява срѣдниятъ приходъ, влизатъ всички годишни постѣпления въ пари и въ парична стойностъ отъ занятие, пенсия, рента, отъ всѣкаква спекуляция, като се спадатъ отъ тѣхъ необходимо присжжитѣ разходи по занятieto, а така сѣщо и лихвитѣ по дълговетѣ, държавнитѣ ренти и рентитѣ по гражданскитѣ задължения и вноскитѣ за осигуровка срѣщу болестъ, смъртъ, пенсия и инвалидность“. Само тѣзи разходи сѣ прѣдвидени въ втората частъ на този членъ да бѣдатъ приспаднати отъ приходитѣ, които ще бѣдатъ получени и сумирани за облагаемитѣ години. Обаче, ако се приспадне само това отъ тѣхъ, ние рискуваме да не намѣримъ точнитѣ печалби, които трѣбва да бѣдатъ обложени, и да извършимъ една несправедливостъ, тѣй като наистина може да се получи една разлика като сврѣхпечалба, обаче тая разлика не може да изрази точно прихода, който ще притежава едно лице, защото по срѣдата има една скжпотия, прѣдизвикана отъ самото врѣме, която наложи много по-голѣми разходи, отколкото въ нормално врѣме, както за издрѣжката на сѣмейството на стопанина — данъкоплатецъ така и за удовлетворение на собственитѣ му нужди. А когато ние ще облагаме тая сврѣхпечалба, безспорно, нужно е, необходимо е и справедливо е, щото и тия разходи, прѣдизвикани отъ скжпотията на врѣмето, които лицето е било принудено да изразходва

повече въ по-голѣмъ размѣръ за собствената му издрѣжка и за издрѣжка на сѣмейството му, отколкото прѣзъ 1912, 1913 и 1914 г., да бѣдатъ сѣщо така приспаднати. Ето защо смѣтамъ, че за да отговори Народното събрание и на тая справедливостъ, належаща е да се прокара въ чл. 11 още едно допълнение къмъ опрѣдѣлването на разходитѣ, които трѣбва да се извадятъ отъ тия печалби. Както е цѣлата редакция, слѣдъ думитѣ „необходимо присжжитѣ разходи по занятieto“ да се прибавятъ и слѣднитѣ думи: „разликитѣ въ разходитѣ въ повече за издрѣжка на данъкоплатеца и неговото сѣмейство, прѣдизвикани отъ посжжпането на живота“, и тогава да слѣдва по-нататѣкъ „а така сѣщо и лихвитѣ на дълговетѣ“ и т. н. Съ тая добавка, г. г. народни прѣдставители, ние ще извършимъ единъ актъ на справедливостъ.

М. Takeвъ: Който плаща 1.500 л. наемъ, какъ нѣма да му го приспаднешъ? Разбира се.

П. Паскалевъ: И, безспорно, тѣзи разходи се увеличили не само отъ наемитѣ, не само отъ покупката на продукти на високи цѣни, но изцѣло отъ цѣлия животъ. И сумирани тия разноси, ако не ги извадите, а ги обложите, това значи, че ще обложите дълговетѣ на хората, които по вина на живота е трѣбвало да бѣдатъ направени.

Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че тая добавка е необходима и моля цѣлото Народно събрание да я гласува.

М. Takeвъ: Една кола дърва — 400 л., една кокошка е 50 л.; може ли така? Бждете справедливи.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Тончевъ.

Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще се спра само върху единъ въпросъ отъ чл. 11. Както се прочете отъ г. докладчика, вижда се, че въ приходитѣ за облагаемитѣ години ще трѣбва да се считатъ всичкитѣ постѣпления въ пари и въ парична стойностъ, които произхождатъ отъ занятие, отъ пенсия и отъ рента. Споредъ закона за плащане данъкъ върху занятията, подъ думата „ренти“ се разбира доходъ отъ капиталъ, а тѣй сѣщо и отъ цѣнни книжа. Цѣннитѣ книжа, г. г. народни прѣдставители, извѣстно ви е, сѣ държавнитѣ облигации, по които държавата дължи на своитѣ кредитори. Въпросътъ е за нашитѣ заеми. Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, че въ всичкитѣ контракти, които българското правителство е сключвало за разнитѣ заеми, безъ изключение, фигуриратъ текстове, споредъ които, както купонитѣ, тѣй сѣщо и излѣзлитѣ отъ погашение облигации се освобождаватъ отъ всѣкакви данѣци, както настоящи, тѣй сѣщо и бѣдащи. Нѣма нито единъ заемъ, който да е направенъ отъ българското правителство и въ контракта, по който да не фигурира такава една клауза. Нѣма да чета всичкитѣ. Ще припомня на г. Данева само, като министъръ на финанситѣ, че въ 1902 г. той, като министъръ-прѣдседателъ и министъръ на външнитѣ дѣла, е подписалъ единъ контрактъ съ Нидерландската банка и съ Руския государственъ банкъ за 106 милиона лева заемъ, чл. 12 отъ който гласи: „Титритѣ и купонитѣ на заема се освобождаватъ завинаги отъ всѣкакви данѣци, такси, права или каквито и да е било налози, прѣдвидени или които би се прѣдвидѣли отъ българскитѣ закони“.

Виждате, г. г. народни прѣдставители, че българското правителство, когато е правило своитѣ заеми и е сключвало контракти съ банкитѣ, които сѣ отпускали тѣзи заеми, които контракти сѣ законъ за двѣтѣ страни, едната страна се задължава да освобождава отъ всѣкакви данѣци, както настоящи, така сѣщо и бѣдащи, доходитѣ по тѣзи заеми, купонитѣ.

Сега, г. г. народни прѣдствители, днесъ ние гласуваме единъ законъ, споредъ който доходитѣ отъ купонитѣ по тѣзи заеми се облагатъ съ воененъ данъкъ. Може ли, г. г. народни прѣдставители, да се направи едно такова нѣщо? Може ли държавата, като се възползува отъ двойното качество, което тя може да има, да си създаде единъ законъ, съ който да се развърже и да се освободи отъ задължението, което е поела по другъ единъ законъ. Защото контрактътъ, г. г. народни прѣдставители, знаете, споредъ законитѣ съставлява законъ и за двѣтѣ страни, който законъ не може да бѣде измѣненъ и нарушенъ едно-странчиво, отъ едната страна.

Г. г. народни прѣдставители! Материята по заемитѣ, материята по контрактитѣ, които държавата сключва съ своитѣ кредитори, тя въ нищо не се различава отъ частнитѣ лица. Тя поема върху си всичкитѣ онѣзи задължения, които би поела всѣко едно частно лице. И ти, подобно

на частни лица, нѣма нито право, нито основание по единъ произволенъ начинъ да измѣнява едностранчиво, само отъ своя страна, договора, който е сключила. И ако би направила едно таква нѣщо, г. г. народни прѣдставители, тя би отишла противъ своето задължение, което задължение въ случая добива още по-голѣма важностъ, че, тъй да се каже, кредиторитѣ на България, не толкова български подданици, ние можемъ да ги облагаме нѣкога даже и произволно. Но ние имаме кредитори и чужденци и, може-би, въ много по-голѣмъ размѣръ, отколкото ще бждатъ българитѣ, и ако оставимъ текста тъй, както поне се разбираше въ комисията, че се облагатъ съ воененъ данѣкъ и рентитѣ отъ цѣннитѣ книжа, т. е. отъ държавнитѣ заеми, най-малкото, което ще има г. министърътъ на финанситѣ, е едно голѣмо главоболие отъ страна на чужденцитѣ. Защото ние отъ опитъ знаемъ, че тѣ никога не сж се съгласявали да имъ се нахърняватъ по този начинъ правата. Но, г. г. народни прѣдставители, най-сетнѣ и не е право държавата да се ползува отъ своето двойно качество на законодатель, а тъй сжщо и на частно лице, и да развързва рѣшитѣ си отъ своето задължение, което е поела. За да се запази народниятъ кредитъ най-малкото, което народното прѣдставителство дължи, е едно зачитане на задължението, което е поело спрѣмо своитѣ кредитори, да изплаща на своитѣ кредитори тъй, както се е задължила, . . .

И. Януловъ: Ние не можемъ да имъ платимъ лихвата. Какво говорите за подробности?

Д. Тончевъ: . . . да не намалява лихвитѣ, които ще плаща, подъ формата на какѣвто и да е законъ и подъ какѣвто и да е другъ претекстъ.

Х. Кабакчиевъ: Народното прѣдставителство не може да се обвързва съ частни договори.

Д. Тончевъ: Азъ ще се спра и на туй възражение, че врѣмената сж такива, че не трѣбва да се гледа много на тия деликатности. Това е най-лошото и най-врѣдното съображение, което може въ случая да ни се прѣдстави. И за доказателство, г. г. народни прѣдставители, азъ ще си позволя да ви процитирамъ случаи на много по-важни събития отъ днешнитѣ, дѣто сж се опитвали и въ други държави да облагатъ рентата подъ разни форми и да намалятъ своитѣ задължения. И тамъ въ народнитѣ събрания сж възставали най-виднитѣ, най-знаменититѣ и най-даровититѣ хора. Когато въ 1790 г. въ Франция, въ врѣме на революцията, поискаха да намалятъ чрѣзъ облагане държавната рента, Мирабо заяви въ Народното събрание, че това прѣдложение, което се прави за облагане на рентата, прѣди всичко е безцелно — *inutiles* — затова защото то посѣта, защото то е единъ атентатъ на общественото довѣрие, на онѣзи, които сж купували книжата на държавата; второ, то е едно осѣдително нѣщо — *térencehensible* — затуй, защото е единъ капанъ, защото е едно противозаконие, което е насочено противъ вѣрата на онѣзи, които сж купували при извѣстни условия. Той го нарече просто безразсѣдно — *désistuee de raison* — по много съображения. Докладчикътъ — Roederer, който бѣше натоваренъ да се произнесе съ писменъ докладъ до Народното събрание, въ своя писменъ докладъ отъ 3 декемврий 1790 г. ето какво казва съ този докладъ. Г. г. народни прѣдставители, той искаше да докаже, колко е непотитчно да се отърсва държавата и да се развързва отъ своитѣ задължения чрѣзъ намалението имъ подъ разни форми и главно подъ формата на облагане. Той казва: „Една нация е суверенна, когато тя облага, но тя е длъжница, когато плаща; една нация е суверенна, когато облага, но тя е разбойникъ, тя е крадецъ, когато не плаща“. Това ви го казва Roederer въ своя писменъ докладъ до Народното събрание. И за да не ставатъ по-голѣми дебати по този въпросъ, Мирабо прѣдложилъ единъ текстъ, съ който се утвърждава единъ декретъ отъ 27 августъ 1779 г., че е скандално, че е прѣстѣпно, че е криминално, както е нарѣчено, да се развързва държавата въ своитѣ задължения подъ разни форми и прѣдлози, каквото е облагането. И за да не става въ бждаше едно таква посѣгателство, той прѣдложилъ този декретъ да бжде вписанъ въ числото на декретитѣ, които носятъ конституционенъ характеръ. И защо ще го правимъ ние, г. г. народни прѣдставители? Какво ще спечели г. министърътъ на финанситѣ? Нека си направи най-напрѣдъ една смѣтка. Който е притежавалъ, да прѣдположимъ цѣнни български книжа въ 1914 г., сравнителната година, за 100 хиляди лева, ако ги притежава въ 1915 и 1916 г., отъ едната страна ще има минусъ, а отъ другата — плюсъ, и нѣма нищо да спечели държавното съкровище. Може-би ще спечели една много малка сума върху онѣзи цѣнни книжа, които сж купувани само отъ

български подданици прѣзъ облагаемитѣ години, 1915 до 1918. Ама ние знаемъ отъ практика, г. г. народни прѣдставители, че икономитѣ на нашитѣ граждани, не отидоха да се пласиратъ въ закупуване на български цѣнни книжа, а отидоха въ разни дружества, въ разни нови мѣстни банки, така щото г. министърътъ на финанситѣ надали ще намѣри и най-малкото прѣимущество на държавното съкровище, а главоболието, което ще има, недовѣрието, което ще се създаде къмъ държавния кредитъ, ще бждатъ много врѣдни. И азъ моля, както г. министра на финанситѣ, тъй сжщо и народното прѣдставителство, като оставимъ думата „ренти“, да я разбирате, че тя обема въ себе си и засѣга само онѣзи ренти, които по нѣкои сегашни или бждащи специални закони или контракти не се освобождаватъ отъ данѣкъ. Г. г. народни прѣдставители! Азъ правя това прѣдложение съ най-искреното желание да се избѣгнатъ каквито и да е недоразумѣния по този въпросъ. Затова азъ моля слѣдъ думата „рента“ да се прибави: „ако тѣ не сж освободени отъ всѣкакъвъ данѣкъ по контракти или по законъ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣй, както г. Тончевъ постави въпроса, на прѣвъ погледъ изглежда, че той има право. Българскитѣ държавни заеми, приети съ законъ отъ Народното събрание, сж освободени по контрактитѣ съ чуждитѣ банки отъ всѣкакви данѣци, слѣдователно никой послѣдующъ законъ не може да наложи върху българската държавна рента единъ специаленъ данѣкъ. Напр., когато отидете да получите лихви отъ банката за вложени пари тя удържа 2% или повече, споредъ сумата, но когато отидете да получите рента отъ държавенъ заемъ, банката нѣма право да удържа, тя изплаща купонитѣ напълно. Искамъ да кажа, че по принципъ заблѣжката на г. Тончевъ е правилна, не може да бжде иначе, и нѣмаше защо да цитира разбиранията на най-стари финансиста по този въпросъ. Днесъ финансиститѣ иматъ по други разбирания и се борятъ съ старото. Въ всѣки случай азъ смѣтамъ, че по принципъ г. Тончевъ е правъ, но въ този законъ не може да се приложи тази теория, която той сега развива. Азъ нѣма да говоря много, за да Ви отнема врѣмето, но ще ви дамъ слѣдния примѣръ. Азъ съмъ спечелилъ прѣзъ врѣме на войната 10 милиона лева, турямъ всичкитѣ 10 милиона лева въ държавни цѣнни книжа и вие не можете да ме обложите. Ето ви единъ най-ясенъ примѣръ. Единъ, който и да е софийски богаташъ, като научи, че съ специално нареждане ще освободите държавната рента отъ облагане, ще вложи всичкитѣ си пари въ държавни цѣнни книжа и вие не можете да го обложите съ данѣкъ. Кѣдѣ е смисълътъ на закона?

С. Дойчиновъ: Не е тамъ смисълътъ.

Г. Данаиловъ: Тамъ е смисълътъ — да вземете данѣкъ. Този законъ, като изключителенъ, не е такъвъ само у насъ. Въ Австрия, Германия, Франция и Англия сжщо така освобождаватъ държавнитѣ заеми отъ данѣкъ, но съ този законъ ги облагатъ, знаете каква гюрюлтия вдигнаха французитѣ, когато се искаше да се обложатъ приходитѣ отъ държавната рента. Наврѣдъ тѣзи закони не освобождаватъ отъ данѣкъ държавната рента, но не я облагатъ като държавна рента, Азъ не облагамъ купонитѣ, които ще получите отъ банката, но като се смѣтне вашиятъ приходъ отъ едно, отъ друго, отъ трето, четвърто, ще ви прѣсмѣтна и личния приходъ отъ държавната рента, който сте събрали и цѣлиятъ приходъ ще се обложи.

Д. Кьорчевъ: Споредъ закона за наследството, добититѣ облигации отъ държавни заеми по наследство се облагатъ.

Г. Данаиловъ: Значи и Вие потвърдявате моята мисль.

Д. Тончевъ: Г. Данаиловъ, освободението отъ данѣкъ е една премия за този, който купува цѣнни държавни книжа.

Г. Данаиловъ: Азъ не искамъ да влизамъ въ подробности на въпроса, защото ще ви отнема много врѣме. но тъй, както г. Тончевъ постави въпроса, тѣзи цѣнни книжа нѣма да бждатъ обложени съ данѣкъ. Пакъ ще повтори, за да не направи навѣтъ впечатление, че ние искаме да облагаме нашитѣ държавни цѣнни книжа. Купонитѣ на държавнитѣ цѣнни книжа, които сж въ Парижъ и Берлинъ

нѣма да се обложатъ, но тия, които сж у менъ, ще се смѣтнатъ като приходъ заедно съ всички други приходи, и ще се обложатъ. То нѣма да бжде облагане на купонитѣ. Ето какъ азъ разбирамъ въпроса. Примѣрътъ, който ви дадохъ, струва ми се, е поразителенъ. По този начинъ всѣки данѣкоплатецъ, като облѣче капиталитѣ си въ държавни цѣнни книжа, ще може да избѣгне облагането. Тогава всичкиятъ смисълъ на закона пада. Ето защо, азъ съмъ противъ това, което каза г. Тончевъ, като приемамъ по принципъ, че ние не можемъ да облагаме нашитѣ цѣнни книжа въ чужбина. Както каза г. докладчикътъ, въ чл. 28 ние сме изключили отъ облагане съ данѣкъ само приходитѣ на дружествата, получени отъ дивиденди отъ други дружества. Та ако г. министърътъ на финанситѣ се съгласи на такова нѣщо, тогава този въпросъ трѣбва да го отнесемъ къмъ чл. 28, но азъ смѣтамъ, че не трѣбва да се съгласимъ. Онова, което е приходъ отъ държавни цѣнни книжа, трѣбва да е еднакво облагаемо, както онова, което е приходъ отъ земята. Когато искаме да облагаме земледѣлскитѣ приходи, толкозъ повече трѣбва да обложимъ онѣзи, които сж много ясни и въ които може да се изрази една незаконна печалба. Ето защо, азъ смѣтамъ, че това предложение не трѣбва да се приеме.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! По този членъ има да направя една бѣлѣжка, която добръ ще бжде, ако може да бжде възприета отъ г. докладчика, безъ да има нужда отъ прѣдложение. Въ този членъ се говори, че въ облагаемитѣ приходи влизатъ и приходи отъ недвижими имоти. Добръ, но може да има такъвъ случай. Едно лице строи единъ недвижимъ имотъ прѣзъ 1913 г. и 1914 г. и то не може да получи рента отъ този имотъ, капиталътъ стои още мъртавъ прѣзъ 1913 и 1914 години. Доиде 1915 г., той го дава подъ наемъ. Пита се: рентата, която има прѣзъ 1915 г., ще се смѣта ли свръхпечалба или не? Правилно би било да не се счита свръхпечалба. Защо? Защото той е строилъ този недвижимъ имотъ прѣзъ години, по които се изчислява срѣдниятъ приходъ — 1912, 1913 и 1914 години. Неговиятъ капиталъ тогава е стоялъ мъртавъ, той не е ималъ приходи, защото го е вложилъ въ здание, което още се строи, а едва въ 1915 г. той вече получава приходи отъ него. Справедливостта иска, щото рентата отъ зданията, които сж построени прѣзъ годинитѣ, прѣдшествоващи непосредствено военнитѣ години, да не се облага. Азъ мисля, че това е справедливо. Такива здания има много.

Министъръ А. Ляпчевъ: Малко.

К. Панайодовъ: Въ всѣки случай е една несправедливостъ, човѣкъ, който е държалъ мъртавъ капитала си прѣзъ 1912, 1913 или 1914 г., а на 1915 г. дава имота си подъ наемъ, вие да искате да облагате този наемъ като свръхпечалба. Не е справедливо, затова азъ моля едно обяснение по този въпросъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Г-да! Двѣ бѣлѣжки трѣбва да направя: едната по отношение прѣдложението на г. Дойчинова и другата по отношение на г. Тончева.

На г. Дойчинова му заявявамъ, че въпросътъ, който той повдига, относително: прѣсмѣтането на разносикитѣ въ свръзка съ скѣпотията на живота, занимаваше на нѣколко пѣти комисията, защото се възбуждаше отъ единъ нейнъ членъ, който винаги цитираше своитѣ голѣми разходи прѣзъ врѣме на войната, и намираше, че трѣбваше да му се прѣсмѣтнатъ въ размѣра, който той ни посочваше: 100 хиляди и 200 хиляди. Комисията, понеже не можеше да влиза въ прѣцѣнка на личнитѣ разноси, които може да бждатъ много луксозни, се задоволи и за тѣзи изключения съ онзи Existenz minimum, който призна по отношение на всички данѣкоплатци, именно като прие, че поради скѣпотията, една сума отъ 6.000 л. годишно отъ свръхпечалбата се освобождава отъ данѣкъ, и която сума, заедно съ сумата 5.000 л., прѣдвидена въ чл. 12, става 11.000 л. И затова комисията рѣши въпроса категорично, че по никакъвъ начинъ не може да се признае като Existenz minimum една сума по-голѣма отъ 6.000 л., като свръхпечалба необлагаема, и 5.000 л., като нормална печалба отъ прѣди войната.

М. Ничевъ: Значи, 11.000 л. всичко?

С. Дойчиновъ: Само на ония, които не сж дали декларация прѣзъ 1912, 1913 и 1914 г. се признава 5.000 л. нормална печалба.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Нищо подобно. Г. Дойчиновъ говори тукъ нѣколко часа онзи день и дѣйствиелно азъ видѣхъ, че той, въпрѣки че говори нѣколко часа, този въпросъ не е разбралъ, и азъ съмъ длѣженъ да дамъ обяснение. Това понятие „Existenz minimum“ въ закона не е упоменато, обаче въ чл. 7 въ комбинация съ чл. 12 се опрѣдѣлятъ начинитѣ, по които се изчислява нормалната печалба, като се дава единъ сборъ отъ два елемента: нормална печалба и свръхпечалба, които не се облагатъ, отъ 11.000 л., което отговаря на Existenz minimum-а, прѣдвиденъ въ другитѣ закони. Това е по отношение на частнитѣ лица, а по отношение на дружествата свръхпечалбата, която не се облага, вмѣсто 6.000 е 10.000 л. Комисията признава, че много лица може да посочватъ голѣми разноси, прѣдизвикани, разбира се, отъ скѣпотията на живота, но се казва, че тѣзи лични разноси, които не се прѣсмѣтатъ другояче и за всички земледѣлски стопани, и за всички граждани отъ единъ или другъ занаятъ, ще бждатъ сведени къмъ една сума отъ 6.000 л. Тя бѣше по проекта на г. Ляпчева 3.000 л., ние я увеличихме до 6.000 л. Сега да увеличаваме още, не бива. Затуй смѣтамъ, че прѣдложението на г. Дойчинова, което е повторение на това, което се иска толкова пѣти въ комисията и която не го прие, не трѣбва да се приеме.

С. Дойчиновъ: Г. Сакаровъ! Неправилно вмѣквате 5-тѣ хиляди лева и народнитѣ прѣдставители ще разбератъ, че и тѣ се спадатъ, когато това не е така. Защо да се заблуждаваме? Не бива така да се говори.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Това, което азъ говоря, това е рѣшила комисията; а това, което говори г. Дойчиновъ, не е рѣшено отъ комисията и не е правилно схванато. Той не знае въ сѣщностъ въпроса. Той онзи день говори тукъ дълго врѣме и това, което той говори, не бѣше вѣрно. Сега пояснявамъ, че чл. 7 и чл. 12 иматъ своето тълкувание въ този смисълъ, въ който азъ говоря. Смѣтамъ, че тѣзи тълкувания ще иматъ смисълъ утрѣ за правилника на финансовия министъръ и за финансовитѣ власти. Никакви възражения не може да се правятъ повече по единъ въпросъ, който е ясенъ.

Втората бѣлѣжка се отнася до прѣдложението на г. Тончева. Г. Тончевъ повдига въпросъ за необлагането на държавнитѣ ренти, понеже знае, че въ комисията ние рѣшихме, че държавнитѣ ренти нѣма да ги изключимъ, че тѣ ще бждатъ сѣщо прѣсмѣтнати при облагането. Обаче други господа се заблуждаватъ вслѣдствие на това, че има една печатна погрѣшка, която въ моя екземпляръ е поправена. Азъ разбирамъ основанията на г. Тончева и ще му отговоря. Къмъ това, което каза г. Данаиловъ и което както азъ, така сѣщо и комисията, го смѣтахме за установено, трѣбва да прибавя още единъ аргументъ; той е този, че у насъ застрахователнитѣ дружества иматъ една голѣма частъ отъ своитѣ капитали тѣкмо въ държавни цѣнни книжа. И ние тѣзи примѣри ги дадохме въ комисията, че тѣкмо тѣзи цѣнни книжа трѣбва да бждатъ обложени, за да не би да се освободятъ най-голѣмитѣ дружества, които сж мобилизирали своитѣ капитали въ такива книжа. Може да произлѣзе дипломатически въпросъ, но г. министърътъ на финанситѣ ще има да се позове на самата практика на чуждитѣ законодателства по отношение изключителнитѣ закони за данѣкъ върху печалбитѣ отъ войната, която практика е вече прѣдъ насъ отъ началото на войната и, слава Богу, до този моментъ не е извѣстно, че сж били спѣнати въ тая работа. Законитѣ, по които създалохме и нашия, както и всички тълкувания, които имъ се даваха, именно, както каза г. Данаиловъ, въ Франция, която е най-много заинтересувана, допуца, прѣдъ видъ изключителния характеръ на този законъ, че могатъ да се обложатъ и рентитѣ, като приходъ на облагаемото лице, и никой не правѣше на тая тема въпросъ нито въ Германия, нито въ Австрия. Въ Франция и въ Англия този въпросъ сѣщо го има. Азъ питамъ сега: ние, които имаме една много малка частъ отъ нашитѣ ренти въ български рѣцѣ и които при условията на нашия законъ не можемъ да разчитаме, че ще обложимъ нашия кредиторъ, който се намира задъ граница, ще трѣбва ли да освободимъ и нашия, който въ сѣщностъ е единъ прѣдставител на най-голѣмитѣ форми на нашитѣ прѣдприятия, каквито сж застрахователнитѣ дружества? Затуй азъ мисля, г-да, че г. Тончевъ ще се откаже въ случая и ще остане въпросътъ тѣй, както е рѣшенъ отъ комисията, като не се освобожда-

ватор отъ облагане държавните ренти, а, ако се яви въпросъ за прилагането сети, азъ мисля, че финансовиятъ министъръ ще намѣри начинъ да докаже, че той трѣбва да обложи и този плусъ приходъ къмъ смѣтката на общия приходъ на единъ данѣкоплатецъ по този начинъ, както се установява.

Само това имахъ да кажа.

Д-ръ С. Иванчовъ: (Възразява нѣщо)

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: То е заличено въ моя екземпляръ.

Д-ръ С. Иванчовъ: Сега е заличено, благодарение на г. Тончева.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Ами Вие български нали разбирате? Печатна грѣшка има. То е заличено въ комисията, а г. Тончевъ иска да остане.

Д-ръ С. Иванчовъ: Азъ не чухъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: А-а-а! Вие не чухте! Съжалявамъ, азъ говорихъ 10 минути.

К. Панайодовъ: Азъ считамъ, че бѣлѣжката, която направихъ къмъ чл. 11, по отношение недвижимитѣ имоти, обложени прѣзъ облагаемия периодъ, е умѣстна. Рентитѣ отъ тѣхъ не може да бждатъ подложени на облагане, тъй като . . . (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Тишина, моля!

Къмъ чл. 11 е направено слѣдното прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Стефанъ Дойчиновъ: (Чете) „Слѣдъ думитѣ „разходи по занятieto“ да се прибавятъ думитѣ: „разликата въ разходите въ повече за издрѣжката на данѣкоплатеца и неговото сѣмейство, прѣдизвикана отъ поскупването на живота“. Които сѣ съгласни да се приеме това прѣдложение, да си вдигнатъ рѣжката. Мѣншество.

Които приематъ чл. 11. . .

Д-ръ С. Иванчовъ: Да го прочете г. докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: То се чете.

М. Ничевъ: Да се прочете, защото има недоразумѣние.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Прочете го, г. докладчикъ!

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете) „Чл. 11. Въ приходитѣ за облагаемитѣ години и тия, отъ които се изчислява срѣдниятъ приходъ, влизатъ всички годишни постѣпления въ пари и въ парична стойностъ отъ занятие, пенсия, рента“ — тукъ има запетая даже, която я нѣма въ текста — „отъ всѣкаква спекулация, като се спадатъ отъ тѣхъ необходимо присѣжитѣ разходи по занятieto, а така сѣщо и лихвитѣ на дълговетѣ, рентитѣ по гражданскитѣ задължения и вносцитѣ за осигуровка срѣщу болестъ, смъртъ, пенсия и инвалидность“.

С. С. Бобчевъ: Тѣй че махвате държавните ренти. Защо?

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Обяснихъ защо.

А. Цанковъ: Казаха защо — защото е печатна грѣшка.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 11, както се прочете отъ докладчика, сѣ поправката, моля, да си дигнатъ рѣжката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 12. Когато приходътъ за 1914, както и срѣдниятъ такъвъ за годинитѣ 1912, 1913 и 1914, не може да се установи по достовѣрни данни, за такъвъ приходъ минимумъ се взема, при изчислението на печалбитѣ, сумата 5.000 л.

Приходите се взематъ въ дѣйствителнитѣ имъ размѣри, както сѣ постѣпили. Ако това не е сторено при опрѣдѣлянето данѣка върху занятieto, възлага се на комисията (чл. 32) да го извърши“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Този текстъ, така както е прѣдставенъ въ законопроекта, ще породи много недоразумѣния и много несправедливости. Въ текста е казано, че ако приходътъ за 1914 г. или пъкъ срѣдниятъ приходъ за сравняемитѣ години не може да бжде установенъ съ достовѣрни данни, тогава се приема, че е 5.000 л. Сега въ обществото, може-би, половината хора не могатъ да установятъ съ безспорни данни своя приходъ за 1914, 1913 и 1912 г. Напр., вземете всички хора отъ свободнитѣ занятия: художници, артисти, доктори и т. н. Никой отъ тѣхъ не води книги, тефтери нѣма, не може съ достовѣрни данни, споредъ мнѣнието на финансовата властъ, да установи прихода си. Тогава неговиятъ приходъ ще се приеме 5.000 л. и ще го приснематъ; ще се смѣта, че въ 1914 г. е спечелилъ само 5.000 л. и, ако въ 1915 и 1916 г. е спечелилъ 20.000 л., 15.000 л. ще се смѣтатъ за сврѣхпечалба. Като имаме прѣдъ видъ, че множество хора не могатъ да установятъ съ достовѣрни данни прихода си за облагаемитѣ години, азъ смѣтамъ, че сумата 5.000 л. е малка и трѣбва да бжде увеличена или поне да се прѣдостави на тия хора да установятъ своя приходъ съ експертиза или свѣдѣния. Защото, тъй както е, приходътъ се приема за 5.000 л. и сврѣшено — повече не може да доказва, никакво право повече не му се дава.

Тѣй щото, азъ бихъ желалъ г. докладчикътъ да каже какво ще се прави съ хора, които не могатъ да установятъ съ достовѣрни данни своя приходъ, а е очевидно, че тѣ не сѣ могли да иматъ само 5.000 л. приходъ. Вземете всички лѣкари; какъ ще искате отъ лѣкаря да установи колко е билъ приходътъ му въ 1914 г.?

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Г. Панайодовъ! Системата на цѣлия законъ е декларационна. Лицето има прѣди всичко право и задължение да декларира и само ако финансовата властъ се усъмни въ много високия размѣръ на декларираната сума, тя ще почне да претендира. Но ако той е единъ Х. У., който не е деклариралъ, тогава ще се приеме приходътъ му 5.000 л. И това е за облекчение на самия данѣкоплатецъ.

К. Панайодовъ: „Достовѣрни данни“. Финансовата властъ може да Ви каже: „За мене достовѣрни данни сѣ Вашитѣ тефтери; Вие нѣмате тефтери. . .“

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Тефтери, балансъ, ако е дружество и пр. Тѣ сѣ екстремни случаи, които обсъдихме въ комисията и за които не може да пожертвуваме закона. Може да се явятъ случаи, кждѣто мжно се опрѣдѣля приходътъ, обаче трѣбва да се намѣри критерий. Този критерий може да бжде 4—5 хиляди лева, но турихме 5.000 л. съ огледъ на обикновения приходъ въ стопанствата и, главно, съ огледъ да можемъ да качимъ по възможностъ повече освобождаемия обектъ, тъй като — въ сжщностъ тукъ става едно смѣшение — законътъ, макаръ да носи заглавие „законъ за данѣкъ върху печалбитѣ“, въ сжщностъ е законъ за сврѣхпечалбитѣ и затова не засѣга онова, което е печалба прѣди войната.

К. Панайодовъ: Значи, може всѣкакви данни да се прѣдставятъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Всѣкакви.

Г. Данаиловъ: Едно трѣбва да обясните по поводъ на този членъ, че 5-тѣ хиляди лева влизатъ въ existenz minimum-a.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Това го обяснихъ прѣди малко.

Г. Данаиловъ: 6.000 плусъ 5.000 — 11.000 л. се смѣтатъ необлагаеми.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 12, както се прочете, моля, да си вдигнатъ рѣжката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 13. Не се плаща воененъ данѣкъ:

1. За печалбитѣ отъ служебни занятия, добавъчни възнаграждения и дневни, добавъчни отъ държавни, общински и окръжни каси или отъ обществени фондове;
2. За печалбитѣ отъ други служебни занятия, ако общата сума на тия печалби не надминава 10.000 лева.
3. За сумитѣ, за които бжде доказано, че сѣ употребени за помощи прѣзъ врѣме на войната, ако прѣзъ годи-

ната сж били най-малко 500 л., а при общъ приходъ повече отъ 30.000 л. най-малко 5%.

Министрътъ на финанситѣ може да разрѣши да не се плати данѣкъ и отъ ония печалби, които сж дадени за други благотворителни и общеполезни цѣли, слѣдъ като се разучи всѣки отдѣленъ случай;

4. За печалбитѣ отъ лотарии.

5. За полученитѣ дивиденди и дѣлове, отъ дружества, обложени вече съ данѣкъ върху печалбитѣ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Чл. 13 прѣдвижда наредба, отъ какви печалби не ще се събира воененъ данѣкъ. Тамъ сж изброени печалби отъ служебни занятия, лотарии, дивиденди, акции на дружества, които сж вече обложени, и т. н. Азъ бихъ желалъ народното прѣдставителство да се съгласи да се прибави една точка шеста къмъ тия случаи за невземане, неспиране воененъ данѣкъ отъ печалбитѣ прѣзъ облагаемия периодъ. Тая точка засѣга известна категория лица, които иматъ свободна професия, която едвали би се третирила като занаятъ въ стопански и икономически смисълъ на думата. Азъ бихъ искалъ да не се облагатъ съ данѣкъ печалбитѣ, добити отъ литературенъ и художественъ трудъ — печалбитѣ отъ картинни изложби, печалбитѣ на нашитѣ художници и на нашитѣ поети. Макарь че прѣзъ войната нѣкои отъ тѣхъ спечелиха, нѣкои изгубиха, но да поставимъ едно начало за защита на авторското право. Сегашниятъ министъръ на правосъдието е възложилъ на г. Фаденхехта, мисля, и още на едно, да се занимаятъ съ изработването на единъ проектъ — мисля, заедно съ кодификационната комисиия — по авторското право. Единъ проектъ бѣше изработенъ прѣди три години отъ г. Пешева, но той не се внесе; и даже тая инициатива бѣше погрѣшна, защото не министрътъ на народното просвѣщение трѣбваше да прави този законопроектъ за авторското право, а министрътъ на правосъдието. Въ всѣки случай, ние досега нѣмаме такъвъ законъ. Ако го имаме, нѣмаше да има нужда отъ тая бѣлѣжка, която е необходимо да се турне въ наредбитѣ, които се прѣдвиждатъ за необлагане печалбитѣ отъ занятия, каквото е литературниятъ трудъ.

Азъ давамъ такава редакция на този п. 6. Като се говори въ п. 5, че не се плаща воененъ данѣкъ „за полученитѣ дивиденди и дѣлове отъ дружества, обложени вече съ данѣкъ върху печалбитѣ“, слѣдва: „6. За печалбитѣ, получени отъ литературенъ и художественъ трудъ“. — Точка. — „Лицата, които се освобождаватъ отъ данѣка върху тѣзи печалби, трѣбва да бждатъ субекти на авторското право“ — за да се избѣгне едно заобикаляне на закона да не би издатели, да не би хора комисионери, посрѣдници и т. н., които търгуватъ съ тѣзи нѣща, да бждатъ засегнати отъ една такава наредба. Германскиятъ законъ, австрийскиятъ законъ и особено рускиятъ законъ за авторското право, който има една редакция отъ 1906 г. и който минава за единъ отъ най-усвършенствуванитѣ, опрѣдѣля кои лица сж субекти на авторското право: тѣ могатъ да бждатъ и неспособни, тѣ могатъ да бждатъ и недѣеспособни, т. е. и люди и малолѣтни, но тѣ могатъ да бждатъ субектъ на това авторско право, прѣдъ видъ на това, че тѣхниятъ трудъ има известна цѣна, която въ живота се плаща. Прѣдъ видъ на това, азъ мисля, че народното прѣдставителство, желяйки да тури начало на защита на авторското право. . .

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Нѣма нищо общо съ защитата на авторското право.

Д. Кьорчевъ: Има, защото ние нѣмаме този законъ, г. Фаденхехтъ, и вие виждате, че издателитѣ, които сж спекуланти, взематъ трудовѣтъ на хората, прѣпечатватъ ги, правятъ си сборници отъ тѣхъ и въ никой сждъ не можешъ да ги сждишъ и да защитишъ правото си. Вие сте свидѣтели на това. Може би отъ Васъ, отъ трети, отъ четвърти сж взели. Издателитѣ у насъ постоянно правятъ тази спекуляция.

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Освобождаването отъ данѣкъ не е защита на авторското право.

Д. Кьорчевъ: Да, то не е защита на авторското право, но авторското право е основата да се опрѣдѣли кой трудъ е подъ защитата на този законъ. А авторъ може да бжде

оня, който е субектъ на това право. Затова поставяме този пунктъ.

П. Паскалевъ: Авторската печалба се освобождава отъ данѣкъ.

Д. Кьорчевъ: Да, авторската печалба — не печалбата на издателя.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Д. Кьорчевъ: Та, азъ говорихъ и по-рано съ г. докладчика и взехъ неговото съгласие. Той се съгласи да се вмѣкне този пунктъ.

Д-ръ С. Иванчовъ: Гледайте да не влѣзатъ вжтрѣ и книжаритѣ.

Д. Кьорчевъ: Нѣма. Ще се възползуватъ особено нашитѣ художници, които спечелиха прѣзъ войната, и то отъ пари на чужденцитѣ, които закупили тѣхнитѣ картини. Днесъ въ Русия даже болшевикитѣ, въ режима на Луначарски, който е министъръ на просвѣтата, направиха най-голѣма защита на този трудъ. (Шумъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Тукъ се обрѣна на съръ-пазаръ! Азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да стоятъ по мѣстата си.

Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Когато прочетохъ законопроекта, прѣдставенъ отъ комисията, п. 2 на чл. 13 ме изненада, защото азъ бѣхъ въ комисията и тя се спре само върху слѣдующето, че въ п. 2 се разбиратъ всичкитѣ служебни занятия — и държавни, и частни. Въ комисията се рѣши да не се прави никаква разлика между държавнитѣ служебни занятия и частнитѣ служебни занятия. Мисля, че г. докладчикътъ нѣма да откаже това нѣщо и г. Данаиловъ нѣма да го откаже. Въ комисията се рѣши, щото частнитѣ служебни занятия и държавнитѣ служебни занятия да се уравниятъ и, слѣдователно, отъ данѣкъ върху сврѣхпечалбитѣ да се освободятъ както частнитѣ служебни занятия, така сжщо и държавнитѣ служебни занятия. И оставаше само първиятъ пунктъ. Той е слѣдующиятъ. . .

Г. Данаиловъ: Е, какво искате да кажете?

К. Панайодовъ: Да се махне вториятъ пунктъ.

Г. Данаиловъ: Какъ ще го махнемъ? Ако имате прѣдъ очи първоначалния законопроектъ, ще видите, че туй, което говорите, е прокарано, защото въ него е казано: печалби отъ други служебни занятия, съ изключение на добавъчнитѣ и тантиемитѣ. Всичко това се заличава.

К. Панайодовъ: Криго е редактиранъ този пунктъ.

Г. Данаиловъ: Не.

К. Панайодовъ: (Чете) „Не се плаща воененъ данѣкъ за печалбитѣ отъ служебни занятия, добавъчни възнаграждения и дневни, добавъчни отъ държавни, общински и окръжни каси или отъ обществени фондове“. „Не се плаща данѣкъ за печалбитѣ отъ служебни занятия“, а пъкъ п. 2 казва: „за печалби отъ други служебни занятия“ не се плаща воененъ данѣкъ, „ако общата сума на тия печалби не надминава 10.000 л.“

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: То се отнася до частнитѣ служебни занятия: директори на разни дружества и пр.

К. Панайодовъ: Г. Сакаровъ! Вие си спомняте, че въ комисията се рѣши именно частнитѣ служби да се уравниятъ съ държавнитѣ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Това е вѣрно, обаче сетнѣ, когато се прие послѣдната редакция, когато мина глобалността на изчислението и облагането, когато падна облагането на дивидендитѣ, тогава се измѣни и този членъ. А той бѣше най-важниятъ.

К. Панайодовъ: Добрѣ, ама дивидендитѣ нѣматъ нищо общо съ заплатата на директора. Въ комисията се рѣши да нѣма никаква разлика между служебнитѣ занятия, частни и държавни.

П. Паскалевъ: Ами ако единъ директоръ получава 50.000 л. заплата отъ едно акционерно дружество?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Азъ Ви моля да прѣкратите тия обяснения помежду си.

К. Панайодовъ: Азъ правя прѣдложение: пунктъ 2 отъ чл. 13 да се махне, защото частнитѣ служебни занятия се приравняватъ съ държавнитѣ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Ще обясня.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ама ще Ви дамъ думата. Не може така. Обърна се на съръ-пазаръ!

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Вие така ржководите засѣданието.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Силно звъни) Не го ржководя така! Азъ постоянно моля Народното събрание да бжде по-вѣжливо.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Добрѣ, ржководете го правилно.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще го ржководя правилно, когато имате по-голъма деликатностъ.

Има думата г. Стефанъ Петковъ.

С. Петковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ смѣтамъ, че къмъ чл. 13, п. 3 трѣбва да се направи добавка, че се освобождаватъ отъ данѣкъ и тѣзи сврѣхпечалби или, да ги нарека, печалби, които сж направени отъ кооперациитѣ или други обществени учрѣждения като кооперациитѣ, безъ разлика дали сж направени отъ такива, които раздаватъ дивиденди или отъ такива, които сж пласирали своитѣ печалби въ разни здания и домове, които сж учрѣдили и които служатъ за възпитателни школи на народа. Азъ мисля, че въ този п. 3, наравно съ тѣзи суми, които сж похарчени за помощи прѣзъ врѣме на войната, трѣбва да се прибавятъ и тѣзи, похарчени за обществени цѣли. Защото вземете една селска кооперация, която е направила извѣстна печалба, каква да е, но която по закона подпада да се обложи; съ тази печалба кооперацията е купила извѣстно дворно мѣсто или е направила извѣстно училищно здание, салонъ и пр. Споредъ закона, тази печалба се облага и, слѣдователно, селската кооперация, както е тукъ централниятъ сѣюзъ. . .

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Споредъ закона. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

С. Петковъ: Споредъ законопроекта тѣ се облагатъ. И понеже тѣ се облагатъ, трѣбва да направимъ нѣщо, за да не се облагатъ, защото тѣзи пари сж вложени вече въ извѣстни здания, както е случаятъ съ Земледѣлския кооперативенъ сѣюзъ тукъ.

Отъ земледѣлската група: (Възразяватъ нѣщо)

С. Петковъ: Чакайте да се изкажа, джанамъ! — И ако ние искаме отъ тѣзи кооперации да платятъ този данѣкъ върху печалбитѣ, тѣ ще трѣбва да сключатъ заеми и, слѣдователно, за смѣтка на капитала си да го платятъ. Тѣй щото азъ намирамъ, че това би било много основателно и много справедливо, ако искаме да подпомогнемъ развитието на тѣзи кооперации, които сж цѣли школи за народа, които освобождаватъ народа отъ експлоатацията на лихваритѣ и на голѣмитѣ думбази, ако не искаме да ги убиемъ, смѣтамъ, че трѣбва да възприемемъ да освободимъ кооперациитѣ, безъ разлика дали сж селски или градски, или влизатъ въ кооперативния сѣюзъ, отъ плащането на такъвъ данѣкъ, когато паритѣ, които сж спечелили прѣзъ време на войната, сж вложени за разни обществени цѣли.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Азъ искамъ само да поясня това, което говори г. Панайодовъ по пунктъ 2 отъ чл. 13 — „за печалбитѣ отъ други служебни занятия, ако общата сума на тия печалби не надминава 10.000 л.“. Не можахъ да разбера, какво искаше да каже г. Панайодовъ:

желае ли да освободимъ и всички ли, безъ разлика на сумата, която получаватъ отъ тѣзи занятия, или мисли, че има нѣщо неясно въ текста. Обаче текстътъ, както го чета, е ясенъ: иска се облагането на печалбитѣ отъ всички други служебни занятия, отъ всички обществени служаци, безъ разлика на държавни, окржжни и общински учрѣждения. Обаче правимъ облекчение само за ония отъ тѣхъ, които иматъ такива занятия и получаватъ отъ тѣхъ само до 10.000 л., не повече — въ това е облекчението, като казваме, че голѣмитѣ ржководители на подобни прѣдприятия или по-добрѣ ситуиранитѣ хора на своитѣ частни занятия, които получаватъ повече отъ 10.000 л., за разликата ще плащатъ повече данѣкъ върху печалбитѣ.

К. Панайодовъ: Разбирамъ, но докато азъ бѣхъ, въ комисията, рѣши се да се приравнятъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Да, но сетѣ направихме това ограничение, като казахме, че въ днешно врѣме има въ новооснованитѣ дружества хора, които получаватъ, поради извънреднитѣ условия, много голѣма сума, 40, 50, 60 хиляди лева. Тѣхъ именно ние желаемъ да обложимъ за разликата отъ 10.000 л. нагорѣ.

К. Панайодовъ: Азъ повтарямъ, че въ комисията бѣхме рѣшили да се приравнятъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Колкото се отнася до бѣлжжката на г. Кьорчева, азъ лично я приемамъ, но не знамъ, дали и комисията ще я приеме.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По чл. 13 има едно прѣдложение отъ г. Панайодовъ, което гласи: (Чете) „П. 2 отъ чл. 13 да се махне“.

Който сж съгласенъ съ това прѣдложение на г. Панайодова, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншество.

Има прѣдложение отъ г. Петкова: (Чете)

„Къмъ п. 3 да се прибави: „Както и за сумитѣ, изразходвани за обществени цѣли“.

Който сж съгласенъ съ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншество.

Има прѣдложение отъ г. Кьорчева, което казва: (Чете) „Къмъ чл. 13 се прибавя п. 6. За печалбитѣ, получени отъ литературенъ и художественъ трудъ. Лицата, които се освобождаватъ отъ данѣкъ върху тѣзи печалби, трѣбва да бждатъ субектъ на авторското право“.

По това прѣдложение има думата г. Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Азъ искамъ по туй прѣдложение само да обърна вниманието на народното прѣдставителство и на г. министра на финанситѣ, че авторитѣ, художницитѣ и пр., се облагатъ у насъ съ данѣкъ по закона за данѣка върху занятията. И това ще бжде едно съвършено ново изключение — по моето разбиране, не съвсѣмъ справедливо — когато искаме всички да обложимъ. То е, наистина, единъ трудъ квалифициранъ, който се извършва при трудни условия, но все таки трудъ, който вече се плаща значително по-добрѣ, отколкото по-рано. И ако по-рано ги облагахме — ако обичате, направете справка въ закона за данѣка върху занятията — азъ намирамъ, че нѣма да бжде дотамъ удобно и справедливо сега да ги освободимъ. Ето защо, азъ мисля, че е справедливо да обложимъ и тѣхъ, да не ги изключваме.

Министръ д-ръ С. Даневъ: Азъ заявявамъ, че не приемамъ прѣдложението на г. Кьорчева. Моля да се приеме чл. 13, както е текстътъ отъ комисията.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Който приема прѣдложението на г. Кьорчева, моля, да си вдигне ржката. Меншество.

Който приема чл. 13, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигне ржката. Болшинство.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 14. Щетитѣ, причинени отъ войната, на недвижитѣ имоти, се спадатъ отъ печалбитѣ. Ако тѣ сж по-голъми отъ печалбитѣ за прѣзъ годината, прѣзъ която сж станали, прѣспадатъ се и отъ другитѣ години, за които се плаща воененъ данѣкъ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Който приема чл. 14, както се прочете, моля, да си вдигне ржката. Болшинство.

Докладчик д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 15. Сумитъ, получени отъ изплатени застраховки презъ 1914 г. или презъ години, отъ които се изчислява срѣдния приходъ, се спадатъ отъ прихода за тая година“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Който прие чл. 15, както се прочете, моля, да си вдигне ржката. Болшинство.

Докладчик д-ръ Н. Сакаровъ: (Чете)

„Чл. 16. Военниятъ данъкъ отъ печалбитъ се плаща върху сбора отъ печалбитъ за всички облагаеми години и то въ слѣдния размѣръ:

1. Отъ печалби до 10.000	л. 5%
2. Отъ слѣднитъ започнати или цѣли 20.000 „	10%
3. „ „ „ „ „ 30.000 „	15%
4. „ „ „ „ „ 50.000 „	20%
5. „ „ „ „ „ 100.000 „	25%
6. „ „ „ „ „ 200.000 „	30%
7. „ „ „ „ „ 300.000 „	35%
8. „ „ „ „ „ 300.000 „	40%
9. „ „ „ „ „ 500.000 „	45%
10. „ „ „ „ „ 500.000 „	50%
11. „ това нагорѣ	60%“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Мисля, че г. докладчикътъ пакъ нѣма да отрече, че въ комисията се рѣши, щото облагането върху печалбитъ да стане отдѣлно върху печалбата за всѣка година. Сега, обаче, окончателната редакция на текста, е: „върху сбора отъ печалбитъ за всички облагаеми години“, както бѣше първоначалниятъ текстъ. Въ комисията надълго и нашироко се говори по този въпросъ и въ края на крайщата се възприе, че не е справедливо да се налага данъкъ върху сбора отъ печалбитъ за всичкитъ облагаеми години. Не стига, че ние въвеждаме единъ данъкъ съ обратна сила, че облагаме съ данъкъ хора, които вече сж раздали печалбата, че данъкътъ ще легне върху капитала, ами още какво правимъ? — Вземаме сбора отъ печалбитъ за всички години и отъ този сборъ изчисляваме процента. Ако законътъ бѣше гласуванъ своевременно, да кажемъ още въ 1915 г., щѣше ли да се смѣта процентътъ отъ сбора на печалбитъ за всички години? Не. Щѣше да се обложи поотдѣлно печалбата за 1915, 1916, 1917 и 1918 г. А сега, хемъ гласуваме законъ съ обратна сила за 4 години — една несправедливост — хемъ вземаме процента отъ сбора на печалбитъ за всички години. Какъ е възможно това? Това е очевидна несправедливостъ. И въ комисията дойдохме до съгласие, че изчисляването на процента трѣбва да става за всѣка година отдѣлно. Азъ моля г. докладчика да се съгласи да остане текстътъ тъй, както бѣше рѣшенето на комисията. Мисли, че г. Данаиловъ ще признае, че това тъй бѣше.

Г. Данаиловъ: На два пѣти казва г. Панайодовъ, че така се рѣшило въ комисията, а той бѣше само единъ пѣти тамъ. Той не знае, че този въпросъ се прѣрѣшаваша. Вѣрно е, че най-напрѣдъ глобалността не се прие съ два гласа болшинство поради гласуването на членоветъ отъ болшинството. Но слѣдъ дълго дебатиране, убѣдихме ги тия г-да, членове на комисията — отъ болшинството трѣбва да признаятъ това — че ако махнемъ глобалността, законътъ нѣма да даде никакви резултати. И, трѣбва да признае, че г. Теню Узунъ, заедно съ г. Георгиевъ, ако се не лъжа, се повърна и каза: „Азъ ще гласувамъ“ и по таквъ начинъ, слѣдъ второ гласуване, слѣдъ като обсъдихме надълго въпроса и слѣдъ като г. министърътъ на финанситъ даде една концесия, като освободи дивидендитъ на частнитъ лица, гласувахме тогава глобалността. Тѣй щото това е прието съвършено нормално и законно въ комисията.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ, въ всѣки случай, поддържамъ, че първото рѣшение на комисията бѣше справедливо. Този законъ, който се гласува 4 години по-късно и който облага печалби за 4 години наведнѣжъ, ако бѣше гласуванъ отначалото, щѣше да облага печалбата за всѣка година поотдѣлно. Смѣтамъ, че е несправедливо да се плаща данъкъ върху печалбитъ глобално.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Дойчиновъ,

С. Дойчиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Чл. 16 прѣдставлява, ако щете, основата на цѣлия този законопроектъ и правъ е г. Данаиловъ, дѣто отдава толкова голѣмо значение тъкмо на чл. 16 отъ законопроекта. Въ комисията този членъ бѣше прѣдметъ на дълги разисквания, когато се разглеждаше законопроектътъ членъ по членъ. И когато се спрѣхме на чл. 16, и обсъждахме неговата редакция, слѣдъ наведенитъ примѣри, правени чрѣзъ изчисления, отъ всички членове на комисията се намѣри за справедливо, щото облагането на печалбитъ да става годишно, и това се прие отъ болшинството на членоветъ на комисията. Обаче впоследствие, слѣдъ като се приеха всичкитъ членове на законопроекта и слѣдъ като той се смѣташе за окончателно приетъ, се повдигна дума между прѣдседателя на комисията, г. Чорбаджиевъ, който отсъствува отъ тукъ, и нѣкои отъ членоветъ на комисията, струва ми се, г. г. Сакаровъ и Данаиловъ, . . .

Г. Данаиловъ: Не е така. То е въпросъ за редакцията.

С. Дойчиновъ: Чакайте да обясня азъ. — . . . да се прѣгледа наново, изцѣло законопроектътъ, за да си състави всѣки ясно понятие за него, да се прѣгледа единъ видъ на трето четене. И при това трето четене нѣкои отъ членоветъ на комисията се възползуватъ и промѣнятъ чл. 16, — неговата приета отъ болшинството на комисията редакция — съ по-малко гласове — съ 5 срѣщу 7, както бѣше по-рано — и приематъ редакцията, както е сега — да се събира приходътъ за всичкитъ 4 години презъ войната и сборътъ да се облага глобално съ данъка върху свръхпечалбитъ. Въ сѣщностъ, тукъ има една голѣма разлика, даже една голѣма несправедливостъ. Законопроектътъ до чл. 6, въ всичкитъ свои членове. . .

П. Паскалевъ: Вие сте виновати, че не внесохте законопроекта по-рано.

С. Дойчиновъ: Ако ние сме виновати, г. Паскалевъ, българскиятъ народъ, българскиятъ търговецъ, българскиятъ данѣкоплатецъ не е виновенъ, за да му събирате приходитъ и да ги облагате съ 10 пѣти по-голѣмъ данъкъ. Или бѣдете откровени къмъ българския народъ и кажете: г-да, толкозъ ще ви вземемъ на годишенъ приходъ и увеличете процентитъ, или недѣйте прѣдставя никакви проценти и, въ края на крайщата, да събирате приходитъ. Разликата е сѣществена, много голѣма. Та, казахъ, до чл. 16 се говори, че всичко по година се разпрѣдѣля, че по година се спада *existenz minimum*-ътъ. Дойдемъ ли до чл. 16, тамъ се казва: (Чете) „Военниятъ данъкъ отъ печалбитъ се плаща върху сбора отъ печалбитъ за всички облагаеми години и то въ слѣдния размѣръ“ — и слѣдватъ по-нататѣкъ размѣритъ. Какво значи сега, ако данъкътъ се плаща върху сбора отъ печалбитъ за 4 години наведнѣжъ и ако се плаща на година? Да вземемъ единъ примѣръ — азъ посочихъ по-рано единъ примѣръ, обаче почитаемото Народно събрание може да е забравило. Единъ търговецъ печели годишно по 10 хиляди лева, значи за 4 години ще спечели 40, 80 или 100 хиляди лева. Какъ ще бѣде изчисленъ данъкътъ? Ако го облагаме годишно, ще го обложиме за всѣки 10 хиляди лева по 5%, когато, ако го облагате глобално, вие ще го обложите за 40 хиляди лева печалба — която въ таблицата слѣдва слѣдъ 30.000, съ 20%, вмѣсто съ 5%, и ще му вземете, слѣдователно, на 40 хиляди лева 8 хиляди лева данъкъ, когато иначе ще му вземете само 2 хиляди лева. Ето, тукъ е самата разлика въ основата на глобалността, събирането и несъбирането. И вие извинявате всичката тая работа като казвате: „виновни сте, че не внесохте този законопроектъ по-рано“. Не, г-да! Конституирайте печалбитъ на година и всичко по година работете — по година облагайте, турете по-голѣмъ процентъ. Но когато искате, по този начинъ, да кажете на българския народъ, че виновни сж ония, които не внесоха законопроекта наврѣме, за да му вземате сега 3 или 4 пѣти повече данъкъ, съ това не можете да се извините, защото справедливостъта налага да се плаща процентътъ по година. Ако щете увеличете процента, но въ всѣки случай, по година приемете да се облагатъ печалбитъ, както и загубитъ да се снематъ по година. Направете изчисление и вие ще видите, каква голѣма, каква грамадна разлика играе глобалността въ случая. Затова ние поддържаме първото прѣдложение, прието съ голѣмо болшинство въ комисията, щото редакцията на чл. 16 да бѣде такава: (Чете) „Военниятъ данъкъ отъ печалбитъ се плаща върху годишнитъ свръхпечалби въ слѣдния размѣръ“ — остава сѣщиятъ размѣръ на процентитъ, както е прѣдвиденъ въ чл. 16 отъ законопроекта. Туй е нашето прѣдложение, ще моля да бѣде прието.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Дечо Теневъ.

Д. Теневъ: Г. г. народни прѣдставители! По чл. 16 азъ ще направя едно малко прѣдложение, което ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да го гласуватъ. То ще бѣде нѣщо справедливо. Ако досега сѣ се вършили много голѣми несправедливости, то ще трѣбва да почнемъ да ги поправяме. Ако войната на едни хора завлѣче и главитѣ имъ, и имота имъ, и всичко, то на други хора създаде голѣми печалби. Вие виждате днеска, че имаме нови милионери. Ние не завиждаме на милионеритѣ, но нека видимъ тѣхнитѣ милиони сѣ какъвъ трудъ сѣ спечелени и какъ сѣ печелели и кои могатъ да ги печелятъ. Вземете което щете занятие въ страната и вижте, кое занятие може да даде въ годината или за нѣколко години стотици хиляди, даже и милиони, печалби. Вижте днесъ спекулацията, която до-кара войната, толкова нарастна и създаде такива съблзани даже на хора отъ Парламента, на хора, които трѣбва да бждатъ за примѣръ на обществото, хора сѣ общественно положение, че и тѣ влѣзоха въ тази спекулация. И днесъ отъ всички страни се приказва за това и челякъ го е срамъ вече да се каже, че е български депутатъ; защото, когато българскиятъ народъ види единъ депутатъ отъ днешната Камара, че се занимава сѣ спекулация, смѣта, че всичкитѣ депутати сѣ само геуефтери, че всички сѣ плячкосвали българския народъ, когато той бѣше на фронта да защитава капиталитѣ на всѣкого. Г-да! Днесъ положението е съвършено друго и, ако вие сега откажете да гласувате такава едно положение, ще видите, че другата Камара, която ще дойде въ бждаще, ще го направи, защото това иска народътъ днесъ, това е справедливото, а не едни да мратъ, да изгубятъ всичко, а други да спечелятъ милиони. За да се спечели единъ милионъ, трѣбва да знаете, на колко хора кожата ще трѣбва да се одератъ. Г-да! Кои хора печелѣха днесъ? Които бѣха на фронта ли? Ако хората, които бѣха на фронта, печелѣха, нека го оставимъ; но хората, които бѣха на фронта, казахъ, изгубиха всичко, а хората, които бѣха освободени отъ войната и запазени отъ мжкитѣ и страданията на онѣзи войници, които бѣха на фронта, освободени по разни причини, били тѣ депутати, били фабриканти — защото знаемъ, колко фабриканти се освободиха отъ войската — за кого печелѣха тѣ? А онѣзи тѣхни другари, които бѣха на фронта, печелѣха за държавата и мнозина отъ тѣхъ хемъ главата си изгубиха, а онѣзи, които се върнаха, нищо не спечелиха и каквото сѣ спечелили, спечелили сѣ го за държавата. Сѣ какво право вие ще дадете днесъ на онѣзи, които сѣ се освободили отъ мжкитѣ и тегилата на фронта, такива голѣми печалби и да ги облагате толкозъ малко? Не можете да убѣдите никого, който е билъ на фронта, и никой отъ българския народъ въ неговото болшинство, че това е една справедлива работа. Такива хора имаше освободени отъ разнитѣ видове индустрии: шаечни, конячни, оцетни, тютюневи фабрики, мелничари, всички тѣзи бѣха освободени не да печелятъ, а да помагатъ на народа да върви успѣшно войната. А когато считаме, че войната е народно дѣло, че е нѣщо за държавата, изпращате едни тамъ, а други оставяте тукъ, нѣмате право на тѣзи, които оставяте тукъ, да имъ давате такива голѣми печалби.

Г-да! Когато на единъ капиталистъ днесъ въ България му сѣ запазени капиталитѣ, не дойдоха работитѣ дотамъ, щото да бждатъ разграбени, както въ нѣкои държави стана това, когато войницитѣ, които бѣха на фронта, ги запазиха, каква по-голѣма благодарностъ въ днешната свѣтовна катастрофа трѣбва да има онзи капиталистъ, когато капиталитѣ му останаха запазени, когато на това отгорѣ ще му оставите още прибавени милиони, неговитѣ капитали ще се увеличатъ още повече, а други хора, както ви казахъ, изгубиха всичко? И когато днесъ вие направите една такава смѣтка, най-простата смѣтка, когато на единъ челякъ му извадите всичкитѣ разходи и му оставите една чиста печалба отъ 100 хиляди лева, питамъ ви азъ: 100 хиляди лева годишна печалба малко ли е на единъ български гражданинъ, какъвто и да е билъ въ тази страна? И когато оставимъ на единъ челякъ капиталитѣ запазени и една печалба отъ 100 хиляди лева, може ли да бжде недоволенъ или може ли да се говори противъ туй, че не е справедливо, ако му се вземе останалото?

Г-да! Сѣ тѣзи кратки думи искахъ да ви изтъкна мотивитѣ на моето прѣдложение и сега ще ви го прочета. Смѣтамъ, че таблицата, която има въ чл. 16, така както върви до 100 хиляди лева, да си върви, но когато вече надмине 100 хиляди лева, трѣбва да туримъ 100% и ще се улеснимъ вече само сѣ едно малко членче, нѣма да правимъ и други дълги закони, сѣ много членове за конфис-

кация, сѣ гласуване закони за незаконно, неморално и т. н. забогатяване. Вие ще се съгласите, че ако сега не го направите, единъ день ще стане.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Съгласенъ съмъ.

Д. Теневъ: Азъ моля сѣ това прѣдложение да се съгласите всички и да се гласува.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата докладчикътъ г. д-ръ Никола Сакаровъ.

Докладчикъ д-ръ Н. Сакаровъ: Азъ искамъ да отговоря на г. г. Панайотовъ и Дойчиновъ, които възбудиха въпроса за пропедирането на самата комисия, за което г. Даниловъ даде вече освѣтление. Г-да! Въпросътъ за рѣшенията на комисията не трѣбва да бжде поставенъ въ съмнѣние сега, въ момента, защото не само редакционно, не само единъ видъ на трето четене, но имаше нѣколко въпроса, които комисията, като не можеше да ликвидира въ момента, прѣдостави да ги рѣши въ послѣднитѣ дни, когато се повърне тѣкмо тѣзи членове, като по-съществени и по-важни. Единъ отъ тѣзи членове бѣше въпросътъ, който засѣга глобалността, сѣ махването на която ние разбрахме, че ще имаме едно намаление поне 50%, за да не говоримъ повече, отъ прѣдполагаемия приходъ отъ данѣкъ върху печалбитѣ, и втора, въ свръзка сѣ него бѣше и въпросътъ за облагането или не на дивидендитѣ. И когато комисията се свика понеже глобалността бѣше най-важниятъ въпросъ, слѣдъ дълги уяснения върху него се получи едно болшинство въ полза на глобалността, каквото не бѣше се получавало дотогава въ никое засѣдание на комисията, защото ако нея бѣхме прѣмахнали тѣкмо тѣй, както първоначално се намѣри съставъ на комисията, който я прѣмахна, ние парализираме съвършено закона, който, като иде толкова късно, не само ще засегне едни по-тежко, но, най-важното, ще засегне други печалби, които ги нѣма, които сѣ вече укрити, и по-скоро г. министърътъ на финанситѣ ще има да съжالياва, че така късно ще трѣбва да се справи сѣ тази материя. Но нежелателно е да се възбужда този въпросъ, защото виновни сѣ тѣзи, които въ Народното събрание не дадоха възможностъ въ течение на 4 години да се прокаратъ двата внесени законопроекта своеврѣменно, за да нѣма мжнотини сѣ даване обратна сила на закона отъ прѣди 4 години, а можеше да бжде само една година. Заради туй азъ смѣтамъ, че еднѣжъ този текстъ на глобалността приетъ отъ комисията, по никакъвъ начинъ не трѣбва да се отхвърля. Що се касае до прѣдложението на г. Дечо Теневъ, трѣбва да кажа, че въ комисията азъ и г. Радоловъ тоже правихме нѣколко пѣти опитъ за увеличение на нормата, обаче не успѣхме да го прокараме. Въ дадения случай, макаръ и да не говоря отъ името на комисията, лично азъ съмъ съгласенъ сѣ прѣдложението на г. Дечо Теневъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Г. г. народни прѣдставители! Проектътъ, който ви прѣдлагамъ, е резултатъ на единъ компромисъ и специално по чл. 16 азъ бѣхъ; който настоявахъ най-вече облагането да бжде глобално, защото искахъ по тоя начинъ да се добера до по-изобиленъ източникъ на приходи. Обаче, същеврѣменно, азъ съзнавахъ, че това е тежко обрѣменение. И само благодарение на отстъпкитѣ, които направихъ по други нѣкои членове, болшинството отъ народнитѣ прѣдставители, членове въ комисията, приеха моето прѣдложение тѣй, както е редактирано. Да се отиде по-нататкъ, мисля, че ще бжде неблагоприятно.

А. Кундалевъ: Нѣма нищо неблагоприятно.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Ако има печалби, натрупани по криви пѣтеки, ние ще се опитаме да туримъ рѣжа и на тѣхъ.

К. Ципорановъ: Има ли печалби, натрупани по прави пѣтеки? (Смѣхъ)

Министъръ д-ръ С. Даневъ: За тѣзи печалби, натрупани по незаконенъ пѣтъ, се готви проектъ, който, надѣвамъ се, въ скоро врѣме ще бжде внесенъ и народнитѣ прѣдставители ще се произнесатъ и по него. Прочее, ще моля Народното събрание да се държи о изработения проектъ отъ комисията, тѣй както се прочете отъ г. докладчика.

Прѣдсѣдагелствующѣ д-ръ И. Момчиловъ: Понеже нѣма кворумъ, гласуването на чл. 16 ще остане за слѣдующето засѣдание.

Слѣдующето засѣдание ще бѣдѣ въ срѣда, слѣдѣ обѣдѣ, съ дневенъ редъ:

1. Разискване на заявлението на Марко Турлаковъ и други.

2. Второ четене на законопроекта за данъка върху печалбитѣ прѣзъ войната.

3. Първо четене законопроекта за измѣнение законитѣ за окръжнитѣ съвѣти и за градскитѣ и селски общини.

4. Одобрение прѣдложенията: а) за даденитѣ по 5 л. подарѣкъ на войницитѣ по случай новата година за 1916 и 1917 г. и свѣтлитѣ празници на Христовото Възкресение прѣзъ 1916 г.; б) за разрѣшение разни претенции, изяви отъ страна на военно-служаци, касателно заплатата и дневнитѣ имѣ пари за минало врѣме.

5. Първо четене законопроекта за прѣобрѣщане частнитѣ гимназиялни класове при Мехомийската прогимназия въ класове на народна испълдна смѣсена гимназия.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. 50 м. вечерята)

Подпрѣдсѣдатель: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретарь: М. ЗЕЛКОВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: ТР. ДИМИТРОВЪ